

Universitetet
i Stavanger

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP OG HUMANIORA

MASTEROPPGAVE

Studieprogram: MGL450M Masteroppgave i samfunnsfag, grunnskolelærerutdanning 5.-10. trinn	Semester: Vår År: 2023
Forfatter: Elina Reime	
Veileder: Linn Anne Margrethe Normand	
Tittel på masteroppgaven: Bruk av filmen <i>The hate u give</i> for å styrke antirasistisk undervisning i samfunnsfag	
Engelsk tittel: Using the movie <i>The hate u give</i> to strengthen anti racist education in social studies	
Emneord: Rasisme Film The hate u give	Antall ord: 22086 + antall vedlegg/annet: 3 Stavanger, Juni/2023 dato/år

**Bruk av filmen *The hate u give* for å styrke
antirasistisk undervisning i samfunnsfag**

Elina Reime

Vår 2023

Fakultet for utdanningsvitenskap og humaniora

Grunnskolelærerutdanning 5.-10. Trinn

Universitetet i Stavanger

Sammendrag

I denne masteroppgaven er det undersøkt hvilke refleksjoner 6 samfunnsfaglærere har rundt rasismeundervisning generelt og bruk av filmen *The hate u give* i rasismeundervisning spesielt. Formålet med oppgaven var å få en innsikt i hvordan disse seks lærerne selv underviser om rasisme og hvor de synes rasism undervisningen har mangler, samt hvordan deres og elevenes relasjon til fenomenet rasisme påvirker undervisningen. Samtidig ble det også undersøkt hvilke tematikker i filmen *The hate u give* lærerne så på som nyttigst i undervisning og hvordan de praktisk brukte filmen. Til slutt ble det også sett på informantenes formeninger rundt spørsmålet om filmen kunne lære elevene om rasisme ikke bare i USA men og i Norge.

Funnene i denne oppgaven viser at informantene synes rasismeundervisningen i Norge kan ha mangler. Informantene gjør avveininger i undervisningen i større eller mindre grad når det kommer til deres og elevenes relasjon til rasisme. Til slutt var det en viss enighet blant informantene om at *The hate u give* kunne enten lære elevene direkte om rasisme i Norge, eller har en stor overføringsverdi til å lære om rasisme i Norge.

Abstract

This master thesis has investigated 6 social-studies teacher's thoughts on education about racism in the social-studies classroom, and the use of the movie *The hate u give*. The purpose of this thesis has been to gain an insight into how these six teachers present the theme racism and what they think Norwegian schools lack in teaching about the theme. At the same time the thesis purpose has been to see how the students and teachers own relation to racism affects how the teachers present the theme. It was also researched which themes in the movie *The hate u give* the teachers thought were most useful in the classroom, and how they presented it in the classroom. Finally it was researched if the teachers thought the movie could teach the students not only about racism in the US but in Norway as well.

The results of this study shows that the informants believe racism education in Norway can be lacking. The informants varied in how much thought they gave to who was in the classroom when they taught about racism. There were som agreement amongst the informants that *The hate u give* could teach the students directly about racism in Norway, or have transfer value to racism in Norway.

Forord

Da jeg søkte meg inn på lærerutdanningen hadde jeg et mål om å skrive en masteroppgave som på en eller annen måte kunne videreføre det antirasistiske arbeidet i Norge og skolen. Denne masteroppgaven ble mer utfordrende enn jeg hadde trodd, men nå er resultatet her.

Jeg vil først og fremst takke min veileder Linn for all hjelpen med denne oppgaven og for gode samtaler rundt temaet. Videre vil jeg takke mine foreldre og steforeldre for motivasjon underveis, selv om dere ikke har vært gjennom det samme selv, og er glad det ikke var dere som skulle skrive en masteroppgave. Jeg vil også takke mine kollegaer for at jeg har fått delt ideene mine med dem, både i tide og utide. En takk må også gis til mine medstudenter som har stått i det samme, og som aldri har gitt opp verken dem selv eller meg. Jeg er stolt over oss alle sammen. Til slutt vil jeg takke de lærerne som bidro til å gjøre denne oppgaven mulig ved å være informanter, deres tanker og arbeid rundt temaet inspirerer meg og gir meg motivasjon til å gå ut i yrket å jobbe enda mer med temaet.

Innholdsfortegnelse

SAMMENDRAG	3
ABSTRACT	4
FORORD	5
1. INNLEDNING	7
1.1 BAKGRUNN FOR VALG AV TEMA	7
1.2 PROBLEMSTILLING OG FORSKNINGSSPØRSMÅL.....	9
1.3 HVORFOR <i>THE HATE U GIVE</i> ?.....	10
<i>Kort analyse av filmen</i>	10
1.4 FORANKRING I LÆREPLANEN	13
2. TEORETISK RAMMEVERK OG TIDLIGERE FORSKNING	15
2.1 CRITICAL RACE THEORY	15
2.2 ANTIRASISTISK UNDERVISNING	18
2.3 FILM I UNDERVISNING	20
3. METODE	22
3.1 METODEVALG OG UTVALG	23
<i>Kvalitativt intervju</i>	23
3.2 DATAINNSAMLING.....	23
<i>Utvalg – informanter</i>	23
<i>Rekrutteringsprosessen</i>	24
<i>Intervjuguide og intervju prosess</i>	24
3.3 ANALYSEPROSESSEN	25
3.4 METODISKE REFLEKSJONER OG ETISKE PROBLEMSTILLINGER.....	26
<i>Reliabilitet og validitet</i>	26
<i>Forskerens rolle</i>	27
<i>Etikk</i>	27
4. FUNN OG DISKUSJON	28
4.1 OM RASISMEUNDERVISNING	28
<i>Mangler i den norske rasismeundervisningen</i>	28
<i>Hvordan påvirker elevsammensetningen undervisningen?</i>	32
<i>Rasismeundervisning fra et majoritets og minoritets perspektiv</i>	36
4.2 FILM I RASISMEUNDERVISNING.....	39
4.3 <i>THE HATE U GIVE</i> I RASISMEUNDERVISNING.....	41
<i>Viktige tematikker i filmen</i>	41
<i>Praktisk utførelse av filmens tematikker</i>	46
<i>Amerikansk vs Norsk kontekst</i>	47
5. KONKLUSJON	52
5.1 OPPSUMMERING AV HOVEDFUNN	52
<i>Rasismeundervisning i Norge er mangelfull og fokuserer for mye på USA</i>	52
<i>«Rasisme påvirker oss alle, bare på ulike måter»</i>	53
<i>Film gir emosjonell tilknytning til tema</i>	56
<i>The hate u give tar for seg viktige tematikker som identitetskamp, fargeblindhet og mikroaggresjoner</i>	56
<i>Det er viktig å la elevene reflektere og diskutere rundt temaet</i>	57
<i>The hate u give kan fortelle noe om den norske rasismen</i>	58
5.2 REFLEKSJON RUNDT TEORI OG METODE.....	60
5.3 VIDERE FORSKNING	61
REFERANSELISTE	62
VEDLEGG #1 – INTERVJUGUIDE	70

VEDLEGG #2 – GODKJENNELSE FRA SIKT/NSD	71
VEDLEGG #3 – INFORMASJONSSKRIV TIL INFORMANTER	75

1. Innledning

Da Heidi Bjerga, politiker for SV i Sandnes kommune, ville kartlegge hverdagsrasisme i kommunen, inspirert av en lignende kartlegging i Haugesund med hårreisende funn, ble forslaget nedstemt (Paulsen, 2023). Det at forslaget ble nedstemt til tross for at UNESCO sin rapport i 2022 viser at over 1 av 4 minoritetsungdommer opplever rasisme på bakgrunn av deres hudfarge, etnisitet og eller religion, og hovedarenaen for disse opplevelsene er skolen (Thyrum, 2022) er alarmerende. Lærere vegrer seg også for å undervise om og mot rasisme i det flerkulturelle klasserommet (Lenz, 2022), og skolene lever i en fargeblind verden (Ramirez, 2022). Denne virkeligheten er utgangspunktet for denne masteroppgaven. Jeg skal i denne oppgaven undersøke 6 samfunnsfaglæreres refleksjoner rundt egen rasismeundervisning og bruk av film som verktøy i rasismeundervisning. Filmen *The hate u give* vil være utgangspunktet for å undersøke film som verktøy i denne oppgaven. Gjennom kvalitative intervju som forskningsmetode og kritisk raseteori, samt antirasistisk undervisning som teoretisk rammeverk vil denne tematikken belyses. I denne oppgaven ligger det også en vekt på spørsmålet om en «særamerikansk» film som *The hate u give*, ifølge lærerne i denne oppgaven, kan være en del av undervisning om rasisme i Norge.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Da jeg selv var elev på ungdomsskolen, hadde vi om rasisme i engelsk undervisningen. Undervisningen handlet ikke om rasisme i Norge, men om rasisme i USA og i Sør-Afrika, med fokus på segregering og apartheid. Det var ikke før jeg kom på videregående at jeg forstod at rasisme eksisterte også i Norge. Denne innsikten kom ikke fordi vi lærte om rasisme i Norge, men fordi jeg hadde venner som opplevde rasisme, og som konfronterte meg med mine egne fordommer når de kom til syne. I tillegg til UNESCO rapporten i 2022 la Unicef frem en rapport som viste at 37% av norske ungdommer opplever rasisme på bakgrunn av deres hudfarge, etnisk opprinnelse eller religion. I denne rapporten kom det også frem at over halvparten av disse opplever rasisme i skolen (Thyrum, 2022). Antirasistisk senter sin

undersøkelse av diskriminering av minoritetsungdom viser også at skolen er en av hovedarenaene for opplevelser rundt diskriminering (Steen, 2017). Denne urovekkende høye statistikken er grunn nok til å fokusere mer på antirasistisk arbeid og kunnskap om rasisme i skolen.

Mangelen på undervisning om rasisme i en norsk kontekst (Faye, 2021; Skjong, 2019), sammen med statistikken, har vært drivkraften for valg av tema til denne masteroppgaven. Forskning viser at lærere gruer seg og noen ganger unngår å snakke om rasisme i det flerkulturelle klasserommet (Eriksen, 2021). Det utvikles derimot rapporter for hvordan en kan jobbe mot rasisme og antisemittisme i skolen (Dembra, u.å.; Europarådet, 2017) og det skrives en god håndfull masteroppgaver om rasisme hvert år. Disse masteroppgavene inneholder blant annet fokus på begrepslæring (Dalby, 2021), påvirkningen av Black lives matter protestene i undervisningen (Arif, 2021), elevers fortellinger om rasisme (Børgesen, 2022), og hvordan det jobbes mot rasisme på skoler (Berg, 2013; Gooding, 2021; Vidhammer, 2020). Dette kan vise ett engasjement for anti-rasistisk arbeid hos fremtidens lærere. Fokuset i oppgavene om hvordan skoler jobber mot rasisme ligger på tiltak som forebygger negativt språk og uønskede rasistiske handlinger. Noe fokus er også på ubehaget lærere føler på når de skal undervise om rasisme. Denne oppgaven vil fokusere på læreres tanker om egen rasismeundervisning og hvordan de bruker film som verktøy. Boken *The hate u give*, som filmen er en adaptasjon av, har det også blitt skrevet masteroppgaver om. Disse oppgavene undersøker hvordan boken tar opp rasisme (Hjellestad, 2021), og hvordan boken kan brukes i engelsk undervisning for å forstå aspekter av rasisme som Black Lives Matter bevegelsen (Sandberg, 2021). Der de andre masteroppgavene har undersøkt hvordan en kan bruke boken i engelsk undervisning om USA, vil denne oppgaven berøre om og hvordan filmen kan brukes i samfunnsfagundervisning om det norske samfunnet.

I en artikkel om holdningsendring for forebygging mot fordommer i klasserommet skriver Moldrheim at film kan bli brukt til å øke elevenes ferdigheter i det å ta andres perspektiver og at det igjen kan føre til empati hos elevene (Moldrheim, 2014). Rasisme er et tema som mange kan synes er vanskelig å snakke om fordi man ofte ikke vet hvordan det er å oppleve, eller ikke oppleve rasisme. Etersom film i følge Moldrheim gir elever ferdigheter i perspektivtaking er det ypperlig å bruke film i undervisning om rasisme. Det er ikke så mange ungdomsfilm om rasisme i Norge som utspiller seg i nåtid, derfor kan det være mer naturlig å velge en ungdomsfilm om rasisme, men som er basert på rasisme i USA. Derimot har serier

laget for ungdom i Norge, som for eksempel *Skam* (NRK, 2015-2017.), tatt opp rasisme som tema i serien uten at dette har vært hovedfokuset i serien. Det finnes også serier som *Norsk-ish* (NRK, 2020.), som tar for seg noen av livets oppturer og nedturer som multikulturell i Norge. Det amerikanske samfunnet er ulikt det norske spesielt den historiske konteksten rundt rasisme, derfor må bruk av en film som *The hate u give* også vurderes hvorvidt den kan si noe om rasismen i Norge.

1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål

Problemstillingen til denne oppgaven er utviklet på bakgrunn av at lærere kan føle et ubehag når de underviser om rasisme, og fordi film kan være et godt verktøy for å gjøre undervisning om rasisme litt enklere. For å forstå nøyaktig hvordan en spesifikk film kan hjelpe i rasismeundervisning, og eventuelt si noe om både amerikansk og norsk rasisme er filmen *The hate u give* valgt som utgangspunkt. Problemstillingen for denne oppgaven er derfor **Hvilke refleksjoner har 6 samfunnsfaglærere rundt egen rasismeundervisning og bruk av filmen *The hate u give* for å styrke rasismeundervisningen.**

For å svare på denne problemstillingen er det utviklet noen forskningsspørsmål som også la grunnlaget for intervjuguiden til de kvalitative intervjuene. Noen av forskningsspørsmålene er knyttet til refleksjoner rundt bruken av filmen, mens andre er knyttet til informantenes tanker rundt egen rasismeundervisning og rasismeundervisning generelt. Grunnen til at problemstillingen ikke bare tar for seg bruken av filmen, men og generelle tanker om rasismeundervisning er for å forstå hvordan generelle tanker om rasismeundervisning og tankene rundt filmen kan henge sammen. Følgende forskningsspørsmål konkretiserer problemstillingen:

- Hva tenker informantene om rasismeundervisningen i Norge og hvordan har de selv jobbet med rasisme som tema?
- Hvordan påvirkes undervisningen av hvem informanten og elevene er?
- Hva tenker lærerne om bruk av film i rasismeundervisningen?
- Hvilke elementer i *The hate u give* mener informantene er viktigst å fokusere på og hvordan har informantene jobbet med filmen i klasserommet?

- Kan *The hate u give* si noe om rasisme i Norge, ifølge informantene?

1.3 Hvorfor *The hate u give*?

Både filmen og boken *The hate u give* (Thomas, 2017) har skapt diskusjoner, spesielt i USA, men har også bemerket seg i Norge. Boken har fått veldig bra anmeldelser den har blitt rost for å snakke om rasisme fra en svart ung kvinnes perspektiv og hvordan hun finner sin stemme (Magno & Becker, 2021). I USA har boken blitt forbudt i noen stater. Flere har ment at grunnen for dette var vulgært språk i boken, mens andre mener den ble forbudt grunnet anti-politi motiv og indoktrinering (Marshall University, 2022). Etersom også Critical race theory (CRT) er forbudt å undervise om i noen stater i USA (Schuessler, 2021), er det nærliggende å tenke at *The hate u give* ble forbudt for å ta opp strukturell rasisme og ha CRT tematikk. Filmen har også fått bra anmeldelser for seg selv. Filmen blir rost for et narrativ som viser sannheten slik den er i dagens samfunn samt å sette vanskelige diskusjoner om rase på kartet fra en svart kvinnes perspektiv istedenfor hvites perspektiv (Mendelson, 2018). Når filmen og boken blir satt opp mot hverandre kommer det mer kritikk mot film adaptasjonen. For det første blir filmen kritisert for at mye av arbeidet bak kamera er gjort av hvite og at man kan merke dette i filmen (Dowie-Chin et al., 2020; Magno & Becker, 2021). Norske anmeldere av filmen har beskrevet den som "litt vel belærende" (Søbstad, 2019) og at "visse problemstillinger og motivasjoner mates inn med teskje" (Vestmo, 2019). Den overordnede evaluering av filmen er fortsatt at filmen tar for seg ett dagsaktuelt tema. Den appellerer til ungdom slik den er ment å gjøre, og er ett godt grunnlag for diskusjon på flere plan. Når det kommer til undervisning med boken eller filmen har Cappelen Damms digitale læringsressurs Skolen et undervisningsopplegg om *The hate u give* for å lære ungdomsskole elever om Black lives matter bevegelsen (Cappelen Damm, u.å.). I tillegg hadde flere av informantene i denne oppgaven undervist med filmen eller boken før de ble kontaktet, og eller hørt om andre lærere som har brukt den i undervisning.

Kort analyse av filmen

The hate u give er basert på boken med samme navn skrevet av Angie Thomas (2017). Filmen handler om opplevelsene til den afro-amerikansk tenåringspiken Starr når vennens Khalil blir drept av en politimann etter at de har blitt stoppet i trafikken. Åpningsscenen i filmen viser faren til hovedpersonen Starr fortelle henne og brødrene hvordan de skal oppføre seg når de blir stoppet av politiet. Filmen tar for seg flere aspekter ved det å vokse opp som svart i dagens samfunn i USA. Dette inkluderer beskrivelser av hvordan Starr føler hun ikke kan oppføre seg "svart" når hun går på en privat skole hvor majoriteten av elevene er hvite.

Filmens tittel stammer fra ordet THUG og THUG life. I filmen forklarer de meningen av frasen som; *The hate u give little infants fucks everybody*. Dette skal reflektere hvordan vi er et produkt av det samfunnet vi er oppdratt i, uansett hvem man er. I en scene spør Starr onkelen sin som er politibetjent om han ville reagert annerledes om en svart ungdom hadde tatt frem noe som han hadde trodd var en pistol versus om en hvit ungdom hadde gjort det samme. Motvillig svarer onkelen at han ville reagert ulikt, han ville vært mer forsiktig med å skyte i møte med en hvit ungdom med pistol.

Filmen er i en amerikansk kontekst og noen av problemene som blir tatt opp i filmen kan for norske ungdommer være fjerne. Samtidig tar filmen opp viktige poeng som vi også trenger å undersøke i det norske samfunnet. Blant annet tar filmen for seg fargeblindhet når kjæresten til Starr, som er hvit, sier "I don't see color. I see people for who they are". Hvor Starr svarer "If you don't see my blackness you don't see me". I den situasjonen referer Starr til alt hun har opplevd som svart tenåring og alt hun må tenke på når hun navigerer verden som en svart kvinne. Å ikke se noen sin hudfarge i et rasistisk samfunn betyr at du heller ikke ser rasismen som foregår i samfunnet og ikke tar den i betraktning når du møter mennesker (Bang Svendsen, 2022, s.42). Dette blir forklart mer i detalj i teoridelen i denne oppgaven. Filmen tar også for seg hverdagsrasisme og mikroagresjoner i måten venninnen til Starr oppfører seg på. I en scene har venninnen Hayley, mer sympati for politimannen som drepte Khalil enn det hun har for at livet til Khalil er over.

Et gjennomgangstema i filmen er hvordan Starr føler hun lever i to verdener og egentlig ikke hører godt nok til i noen av dem. Dette er en følelse som noen innvandrere og barn av innvandrere har uttrykt i Norge (Sanden, 2018). Under demonstrasjonene blir det kastet tåregass inn i folkemengden. Mange av de som er tilstede vet allerede at melk hjelper mot tåregass i øynene. Det er ikke allmennkunnskap at melk hjelper mot tåregass, det viser at de

som visste dette har vært gjennom dette før, eller av lignende grunn har trengt den kunnskapen. Denne detaljen, og flere som denne er gjennomgående i filmen for å vise til at dette ikke er snakk om enkelthendelser. De viser til strukturen i rasismen. Det viser hvordan noens liv er påvirket ulikt av samfunnet kun på grunn av deres hudfarge. I kapittel 4 «funn og diskusjon» i denne oppgaven tar informantene for seg både hvordan den strukturelle rasismen, men også mikroaggresjonene i filmen kan knyttes til hvordan rasisme utarter i Norge.

Når det kommer til Starr sin karakterutvikling i filmen, handler den ikke bare om hennes traume etter å ha sett vennen bli skutt og hvordan hun føler hun lever i to verdener. Det handler også om hennes indre kamp om hun skal stå ut som vitnet i saken om Khalil og hennes utvikling til å være med i protestene mot politivolden. Filmene viser hvor vanskelig Starr synes det er å stå opp for Khalil. Det tryggeste for Starr er å ikke gjøre det, men at hun til slutt ikke klarer å unngå det fordi hun føler hun skylder det ovenfor Khalil. Hun står ikke bare opp sammen med andre mot politiet, men også opp mot vennene sine når hun får nok av deres stereotyper og ser at hun fortjener å bli behandlet bra av de hun omgås med. Ferguson nevnte i sin anmeldelse av *The hate u give* at historien kunne åpne for begynnende samtaler om politivold, men at det viktigste den kunne åpne for var å vise ungdommer hvordan de kunne stå opp for seg selv, og andre, og finne sin stemme (Ferguson, 2018).

Filmene viser mange nyanser når det kommer til rasisme. Fra ekstrem rasisme som folk blir drept av, til hverdagsrasisme, mikroaggresjoner og fargeblindhet. Selv om handlingen til filmene er lagt til en amerikansk kontekst, kan de reflektere problemer som vi også har i det norske samfunnet, og på den måten lære elevene om rasisme i Norge og USA samtidig. Filmene har ikke bare mulighet til å gi hvite elever en innsikt i hvordan rasisme ser ut i ulike grader, men kan også vise hvor vanskelig det kan være å stå opp for deg selv og andre du er glad i når det kommer til rasisme. Filmene kan hjelpe minoritetselever til å tørre stå opp mot rasisme gjennom Starr sin kamp med seg selv, og å stå opp mot politiet og vennene sine (Ferguson, 2018). Filmene kan også gjøre majoritetselever bevisst på egne fordommer og mikroaggresjoner.

1.4 Forankring i læreplanen

Rasismeundervisning er et viktig tema på grunn av hvor mange elever som opplever det og fordi det er så mange lærere som vegrer seg for å undervise om det. Cora Alexa Døving definerer kjernen av rasisme som det å tillegge mennesker uforanderlige egenskaper kun på bakgrunn av hvor en kommer fra eller hvem som har gitt dem liv (Døving, 2022, s.14). Døving presenterer rasisme som ikke bare knyttet til raselære, men også knyttet til livssyn og levemåte, samt at rasisme bør kunne brukes om de mekanismene som hierarkiserer og ekskluderer mennesker (Døving, 2022, s. 14 & 19). Denne definisjonen betegner ifølge Bangstad og Døving, det vi regner som ny-rasisme som omfatter ikke bare gruppering i forhold til biologisk arvemateriale (som hudfarge og andre spesifikke genetiske trekk), i motsetning til tradisjonell rasisme (Bangstad & Døving, 2015, s.13). Definisjonen vil være mest formålstjenlig å ta utgangspunkt i ettersom deler av oppgaven fokuserer på en film som tydelig viser rasisme basert på tradisjonell rasisme i forhold til biologisk arvemateriale, men settes i kontrast med det norske samfunnet og den norske skolen hvor det er nyttigst å operere med en definisjon av rasisme som tar for seg all diskriminering og fordommer om folk grunnet deres reelle eller antatte tilhørighet til en etnisitet, religion eller kultur. Når vi snakker om rasisme er det viktig å poengtere at det finnes ulike former og grader for hvordan rasisme blir utøvd (Bangstad & Døving, 2015, s.11).

Undervisning om og mot diskriminering er forankret som læreplanmål i samfunnsfagundervisningen. Det er også forankret i den overordnede delen under opplæringens verdigrunnlag under overskriften Menneskeverdet.

«Likeverd og likestilling er verdier som er kjempet fram gjennom historien, og som fortsatt må ivaretas og forsterkes. Skolen skal formidle kunnskap og fremme holdninger som sikrer disse verdiene. Alle elever skal behandles likeverdig, og ingen elever skal utsettes for diskriminering» (Utdanningsdirektoratet, 2020a)

Her står det altså at skolen ikke bare skal formidle kunnskap som sikrer disse verdiene, men også fremme det. Å jobbe om og mot rasisme kan trekkes under å fremme likeverd. I tillegg til att ingen elever skal utsettes for diskriminering, ettersom forskning viser at mange elever opplever rasisme på skolen kan en si at anti rasistisk arbeid er en veldig viktig del av å

bekjempe diskriminering i skolen. Rasisme blir aldri nevnt ved ord i læreplanen, men det gjør diskriminering. Diskrimineringsnemda definerer diskriminering som

«Å bli diskriminert betyr at man blir forskjellsbehandlet, og at formålet eller virkningen av forskjellsbehandlingen er at man stilles dårligere enn andre.»
(Diskrimineringsnemda, u.å.)

Man regner ofte diskriminering som ubegrunnet på bakgrunn av personers kjønn, religion, hudfarge, etniske opprinnelse og funksjonsnedsettelse. Ser man på diskrimineringsnemda opp mot Døvings definisjon av rasisme vil en se at de to begrepene går inn i hverandre, selv om ikke all diskriminering er rasisme og ikke alle utførelser av rasisme utarter i diskriminering.

I kompetansemålene til samfunnsfag er det også flere punkter som rasismeundervisning kan være en del av. «*Drøfte hvordan framstillinger av fortiden, hendelser og grupper har påvirket og påvirker folks holdninger og handlinger*» (Utdanningsdirektoratet, 2020b). Dette er ett av målene hvor tidligere rasistiske hendelser kan sees opp mot samfunnet i dag for å hjelpe elevene og forstå hvordan det påvirker samfunnet og dem i samtiden. Et annet kompetanse mål er «*Reflektere over likheter og ulikheter i identiteter, levesett og kulturuttrykk og drøfte muligheter og utfordringer ved mangfold*» (Utdanningsdirektoratet, 2020b). Her kan diskusjoner om rasisme og diskriminering i undervisningen være med på å jobbe for dette kompetansemålet, fordi man kan vinkle diskusjonen inn på hva som er positivt ved at vi som mennesker er forskjellige, istedenfor å se på det som «oss mot dem».

For at elevene skal kunne nå disse kompetansemålene i undervisning, og for at verdigrunnlaget til opplæringen skal bli ivaretatt, må vi ha lærere som har god nok kompetanse til å undervise om rasisme på en formålstjenlig måte. Vi trenger også lærere som ikke er redd for å stå i diskusjonene og ubehagelighetene som kan og vil komme i rasismeundervisning. Dette vil forhåpentligvis denne oppgaven være et lite bidrag til å få til. Informantene i denne oppgaven ønsker å stå i ubehagelighetene for å fremme dette viktige tema. Svarene informantene kommer med kan bidra til at andre lærere tørr å undervise om temaet. I tillegg håper jeg at refleksjonene rundt *The hate u give* kan gi inspirasjon til hvordan en kan undervise om temaet.

Kapittel 2 i denne oppgaven vil ta for seg teoretisk rammeverk og tidligere forskning. Deretter følger kapittel 3 om metode for å synliggjøre forskningens fremgangsmåte og etiske hensyn.

Kapittel 4 presenterer empiri og analyse av empirien. Dette kapitlet er delt i 3 for å skille mellom empiri (1) om rasismeundervisning generelt, (2) film i rasismeundervisning og (3) *The hate u give* i rasismeundervisning. Siste kapittel i denne oppgaven er konklusjonen. Der er det en oppsummering av hovedfunn sett opp mot teori som blir reflektert rundt, videre er det refleksjon over bruk av metode og valg av teori, til slutt blir forslag til videre forskning innenfor temaet presentert.

2. Teoretisk rammeverk og tidligere forskning

I dette kapitlet presenteres tre teoretiske rammeverk som empirien skal sees i lys av: (1) Critical race theory (Kritisk raseteori), (2) antirasistisk undervisning, (3) teori om film som læremiddel i undervisning. Critical race theory sier noe om konteksten som filmen er laget i, samtidig som den er grunnlaget for forskningsspørsmålene som omhandler det å sette rasismeundervisning i amerikansk versus norsk kontekst. Perspektiver på antirasistisk undervisning presenteres for å knytte tankene til informantene om egen rasismeundervisning med de teoretiske perspektivene på den. Teori om film i undervisning presenteres for å poengtere hvorfor film kan være et godt verktøy i undervisning.

2.1 Critical race theory

Critical race theory eller kritisk raseteori er ifølge Delgado en teori laget av akademikere og aktivister for å studere og utfordre forholdene mellom rase, rasisme og makt (Delgado, 2017, s.3). Kritisk raseteori ble originalt utarbeidet innenfor jusfeltet for å forklare hvorfor ulike grupper i det amerikanske samfunnet fortsatt ble truffet ulikt av lover og regler selv etter at diskriminerende lovverk ble ulovlig (Bang Svendsen, 2022, s.42). Ulikt andre liknende teorier og bevegelser tar kritisk raseteori i betraktning et større perspektiv som innebærer blant annet økonomisk, historisk og situasjonsmessig kontekst. Studieobjektet i kritisk raseteori er strukturell rasisme. Dette studeres gjennom å se på hvordan politikk, institusjonelle praksiser og lover kan ha ulikhetsskapende effekter uten at de er påtenkt som rasistiske praksiser. Et av de største konfliktområdene når det gjelder å definere og identifisere rasisme, er om rasisme bør forstås som enkeltmenneskers negative fordommer og forestillinger om minoriteter, eller som et strukturelt fenomen som samfunnets institusjoner er gjennomsyret av (Brox, 1997; Døving, 2022; Midtbøen & Rogstad, 2010).

Psykologisk sett kan en forklare strukturell rasisme som menneskers ubevisste kategoriseringsprosess. Et annet begrep som har blitt brukt til å forklare dette er rasialisering. Rasialisering er et begrep som ifølge Eriksen (2021) blir brukt for å forstå den psykologiske kategoriseringen av mennesker i grupper. Denne kategoriseringen påvirker måten vi forstår verden på og hvordan vi kommuniserer med hverandre. Begrepet brukes for å forstå hvordan mennesker opprettholder strukturer i hverdagen og samfunnet som påvirker grupperingen av mennesker positivt og negativt. Fra et sosiologisk perspektiv må en ta den historiske konteksten i betraktning. Historisk sett i USA har den hvite befolkningen undertrykt den svarte befolkningen og vært i makt posisjoner. Grunnet historien vil slike prosesser vedvare om en ikke systematisk jobber for å ødelegge dette maktforholdet. Ett av eksemplene på hvordan menneskers rasialisering opprettholder maktforhold er gjennom begrepet fargeblindhet. Ifølge Bang Svendsen (2022, s.42) kan en nærmere beskrive kritisk raseteori som en teoretisk tradisjon som studerer hvordan ulikhet opprettholdes gjennom fargeblind og nøytral politikk. I følge Ramirez (2022, s.385) er det å være fargeblind i utgangspunktet positivt, fordi en da mener at en ikke ser noen forskjell mellom folk basert på deres hudfarge og mener at en behandler alle likt.

“Fargeblindhet handler om troen på at rasisme vil slutte å eksistere så lenge vi ikke snakker om hudfarge eller etnisk tilhørighet” (Ramirez, 2022, s.386).

Fargeblindhet kan virke som et ideal, men blir i forskningen brukt for å beskrive naivitet (Ramirez, 2022, s.386).

«Fargeblindhet kan tolkes som et ideal i en skole hvor hudfargen ikke skal spille en rolle fordi vi «alle er like»» (Ramirez, 2022, s.386)

Forskning viser derimot at barn og unge opplever rasisme og diskriminering i skolen og ikke-vestlige elever er overrepresentert i spesialundervisning (Ramirez, 2022, s.378). Hvorfor ikke-vestlige elever er overrepresentert i spesialundervisning er blitt diskutert, og rasialisering og mangelperspektiv er blitt brukt for å forklare overrepresenteringen (Ramirez, 2022, s.382). Mangelperspektiv blir av Ramirez (2022, s.382) definert som «en vektlegging på det elevene ikke kan». På bakgrunn av dette fører fargeblindhet i norsk skole til at overrepresenteringen får fortsette uten at en tar tak i bakgrunnen, fordi en ikke vil innse at bakgrunnen er knyttet til hvordan en tolker elevens ferdigheter ut fra «rase». På et tidspunkt kan dette problemet bli så omfattende at det kan regnes som strukturell rasisme, fordi man bevisst velger å ikke se at

problemet bunner i rasisme og etter hvert skaper en struktur i skolen som går negativt utover ikke-vestlige elever.

Skal vi se på strukturell rasisme i en norsk kontekst må vi også ta vår historie i betraktning, samt velferdsordningene våre (Midtbøen, 2022, s.34). Kritisk raseteori er i utgangspunktet basert på svarte amerikaneres erfaringer med å fortsatt gjennomgå diskriminering og marginalisering, etter at eksplisitte raseskillende praksiser ble ulovlig i USA. Dette er viktig å poengtere for å kunne bruke kritisk raseteori i en norsk kontekst. Det setter også ett teoretisk perspektiv på de samfunnsmessige aspektene i *The hate u give* som kan sees i lys av kritisk raseteori. Perspektivene fra kritisk raseteori blir brukt internasjonalt i forskning og antirasistisk arbeid (Bang Svendsen, 2022, s.43). Ifølge Bang Svendsen (2022) har kritisk raseteori i en europeisk kontekst blitt kritisert fordi forklaringsmodellene på rasisme som presenteres er særamerikanske. Mye av denne kritikken tar utgangspunkt i at rase i sin tradisjonelle forståelse ikke er like relevant for den europeiske konteksten. Det er et større fokus på rasisme som kommer av religiøse og kulturelle forskjeller i Europa (Bang Svendsen, 2022). Det er derimot gjort en del nyere forskning på rasisme i europeisk sammenheng for å kunne bruke kritisk raseteori i sammenheng med europeiske kontekster (Chakrabarty et al., 2012; Goldberg, 2009; Keskinen et al., 2019). Den nyere forskningen, spesielt i nordisk kontekst, legger vekt på hvordan de nordiske landene har behandlet urfolk og etniske minoriteter gjennom historien og hvordan dette fortsatt henger igjen og kan forstås gjennom kritisk raseteori (Keskinen et al., 2019). Bruken av kritisk raseteori handler i norsk kontekst mye om å ha begrepene og perspektivene til å kunne forklare hvordan samfunnet er påvirket av rasistiske praksiser (Bang Svendsen, 2022, s.52).

Hverdagsrasisme er den formen eller graden av rasisme, som blir mest nevnt i empirien, og blir sammen med strukturell rasisme behandlet i kritisk raseteori. Hverdagsrasisme som begrep er til for å poengtere at rasisme også skjer i det daglige, i enkelthendelser og blir forsterket gjennom hverdagspraksiser ifølge Døving (2022, s.309). Begrepet ble utviklet av Philomena Essed. For de som opplever hverdagsrasisme vil en ikke se enkelthendelser som individuelle tilfeller, men se summen av alle tilfellene sammen. Eksempelvis dersom du hver dag blir fortalt at du ikke ser norsk ut etter noen har spurt deg om du er norsk. Summen av alle gangene dette skjer kan bli til en følelse av at din identitet ikke er godkjent. Begrepet hverdagsrasisme har til tider blitt kritisert for å bagatellisere rasisme til noe hverdagslig (Døving, 2022, s.309). Begrepet *mikroaggresjon* er nært beslektet hverdagsrasisme.

Definisjonene kan for de fleste virke like og ifølge Harlap (2022, s.146) handler forskjellen om disiplinene begrepene kommer fra og hvilken vektlegging en har i forhold til kontekst og makroperspektiver på rasisme. Mikroagresjon er et begrep som blir nevnt i empirien og må derfor nevnes her. Hverdagsrasisme som begrep blir oftest referert til og derfor er begrepsavklaringen her vektlagt på definisjonen av hverdagsrasisme. Både strukturell rasisme og hverdagsrasisme/mikroagresjoner i forhold til filmen og norsk kontekst blir tatt opp i empirien.

Delgado og Stefancic legger også vekt på det å trekke frem minoritetens stemme som en essensiell del av CRT. Tanken bak dette er å utfordre narrativ skapt av de som har makten(hvite), både når det kommer til det historiske narrativ og opplevelsen av verden her og nå (Delgado, 2017, s.48-49). Dersom en spør en person som aldri har opplevd rasisme om å fortelle hvordan samfunnet vårt er vil man mest sannsynlig få en helt annen fortelling enn om man spør en person som har navigert samfunnet med en annen hudfarge eller iført en hijab. Dette viser hvor viktig det er å ta narrativ som *The hate u give* inn i undervisningen, men og at vi kan tjene mye på flerkulturelle lærere som kan vise et annet narrativ enn hvite lærere. Relevansen for denne oppgaven ligger i hvordan informantene ser likheter og ulikheter i det amerikanske versus det norske samfunnet. Hvordan de to samfunnene i ulik grad og ulik form opprettholder diskriminerende praksiser. Med denne kunnskapen kan en se på hvordan eller om *The hate u give* kan lære elevene om den norske rasismen.

2.2 Antirasistisk undervisning

Forskning på rasisme i Norge har vist at skolen er en av arenaene hvor det foregår mest rasisme (Seeberg, 2011; Thyrum, 2022) Det har blitt opprettet lærerressurser gjennom forskning for rasismeundervisning (Dembra, u.å.; Europarådet, 2017) som skal hjelpe lærere å navigere antirasistisk undervisning. Det er også gjort forskning som viser at lærere føler på ubehag når de underviser om rasisme, og at mange derfor prøver å unngå det (Faye, 2021). Forskningen som ligger ute om rasismeundervisning sentrerer ofte rundt hvordan

lærerutdanninger kan jobbe for antirasistisk undervisning og hva som ligger i dette (Gibson & Jamison, 2021; Shah & Coles, 2020).

“Ungdom som ikke får gitt uttrykk for meningene sine, som ikke vet hva andre mener, eller som får all informasjon fra venner og sosiale medier, kan føle seg frustrert eller forvirret over tema som har betydning både for lokalsamfunnet og hele det europeiske samfunnet. Uten hjelp fra skolen har de gjerne ingen konstruktive måter å gripe an disse spørsmålene på, og ingen til å veilede seg.” (Europarådet, 2017)

Sitatet er fra Europarådet sin lærerressurs for undervisning i kontroversielle tema fra 2017. Sitatet er en god inngang til ulike perspektiver på antirasistisk undervisning og beskriver formålet ved slik undervisning. Videre vil noen akademikers tanker om antirasistisk arbeid eller undervisning bli presentert. Dette gjøres for å kunne se empirien i lys av teorier om antirasistisk undervisning.

Antirasistisk undervisning handler ifølge Hauge om å endre strukturer som opprettholder diskriminering og marginalisering og bevisstgjøre elevene på rasismen som foregår rundt dem (Hauge, 2014). Det handler om å endre både undervisningen og det sosiale miljøet i klassen. Undervisningen skal altså lære elevene om rasisme, men også utføres på en måte som ikke viderefører rasistiske praksiser.

En del av antirasistisk arbeid handler om å bli bevisst på hvordan lærebøker og andre læremidler fremstiller andre etnisiteter og kulturer, og om de støtter opp om arbeidet for å motvirke de rasistiske strukturene slik at de ikke videreføres. Derfor er det alltid viktig å være bevisst på hva ulike fremstillinger i læremidler viser og kommentere dette i klasserommet. Ifølge Hauge sin tolkning av den svenske filosofen Sander kritiserer filosofen hvordan massemedia presenterer andre grupper mennesker enn hvite europeere, at de bli redusert til stereotypier og ett eurosentrisk perspektiv (Hauge, 2014, s.111-112). Dette må tas en vurdering av når en bruker massemedia i skolen, og bevisst velge massemedier med ulik presentasjon av ulike grupper.

Hauge skriver også om internasjonalisering av opplæringen. Her viser hun til at elevene må ha kunnskaper om rasisme og mekanismer som styrer den. Elevene bør lære om den norske rasismen isolert fra andre deler av verden, men og i kontekst med resten av verden og den historiske konteksten og se de i sammenheng med hverandre (Hauge, 2014, s.113). Men hva om man synes det er ubehagelig å snakke med elevene om rasisme?

Ubehagets pedagogikk er et begrep som Boler introduserte i 1999 og som Åse Røthing har undersøkt i en norsk kontekst. Informasjonen som følger, er hentet fra Røthing sine beskrivelser av begrepet i lys av Boler og Zembylas. Begrepet er et pedagogisk rammeverk som søker å få lærere og elever til å utfordre komfortsoner knyttet til kontroversielle og sensitive tema, som blant annet rasisme. Drivkraften bak begrepet var en tanke om at dersom en utfordrer normen (det behagelige), og snakker om det man ikke vil snakke om (det ubehagelige), kan man skape en åpning for empati og forandring (Røthing, 2019). Tidligere i denne oppgaven er det satt lys på forskning som viser at lærere synes det er ubehagelig og vanskelig å snakke om rasisme med elevene. Ut fra ubehagets pedagogikk er hele poenget at man må stå i det ubehaget å snakke om det fordi det er en måte å utfordre maktrelasjoner og satte praksiser.

En må utføre pedagogisk klokskap og ta i betraktning elevsammensetning og kontekst når en skal velge hvordan en underviser i spesielt sensitive tema. God undervisningspraksis, og dermed god antirasistisk undervisning, er avhengig av at lærere kan gjøre profesjonelle og situasjonsbetingede vurderinger på hvordan undervisningen best kan gjennomføres (Eriksen et al., 2022). Dette kan bety at lærere kontinuerlig må ta en vurdering på hvem som sitter i klasserommet, og hvordan læreren selv påvirker hvordan deres ståsted og relasjon til elevene påvirker hva som regnes som best undervisningspraksis. Informantene ble spurt hvilke vurderinger de tok i forhold til hvem de selv er og hvem elevene deres er når de skulle legge opp undervisning om rasisme.

2.3 Film i undervisning

Det er gjort forsøk på å finne ut hvorfor lærere bruker film i rasismeundervisning. Funn fra forskere viser at lærere bruker film som ekstra ressurs til læring, for å utvikle empati hos elever og for å få elevene interessert i et tema (Marcus & Stoddard, 2007; Wagner, 2018). Når det kommer til forskning på film i undervisning, så er det en del fokus på historieundervisning. (Deldén, 2016; Heum, 2015; Smith, 1976; Stoddard et al., 2017). Argumentene for bruk av film i historieundervisning kan også knyttes til hvorfor en kan og bør bruke film i rasismeundervisning (Marcus et al., 2010; Wagner, 2018).

Den ene grunnen til at lærere viser filmer i historieundervisning er å gjøre historien mer nærliggende for elevene (Wagner, 2018). I norske klasserom kan det være alt fra en klasse med veldig mye etnisk, kulturelt og religiøst mangfold til et homogent etnisk norsk, kristent og hvitt klasserom. Av den grunn kan rasisme være en fjern realitet i noen klasserom, og dermed vil samme tanken som gjelder fjernhet i historie også kunne handle om å få elevene til å se rasismen nærere.

Den andre grunnen som nevnes som årsak til hvorfor lærere viser film i historieundervisning er det å gi elevene variasjon i undervisningen og fange oppmerksomheten deres (Wagner, 2018). I alle tema i undervisning kan det være et problem å fange oppmerksomheten til elevene. I et så viktig tema som rasisme vil det derfor være viktig å få med flest mulig elever, og da kan film være et godt hjelpemiddel. Film er også noe som ofte engasjerer flere elever og som kan starte gode diskusjoner hvor elever sitter igjen med inntrykk og tanker om det de har sett (Marcus & Stoddard, 2007).

Moldrheim (2014) skriver at film kan brukes i undervisning for å øke elevenes ferdigheter i å ta andres perspektiv, dette kan igjen føre til mer empati og mindre fordomsfulle holdninger. I tillegg til at film kan brukes som utgangspunkt for å sette elevene inn i en situasjon slik at de kan diskutere hvordan de selv ville løst en slik situasjon, og dermed snakke om hvordan en håndterer rasistiske hendelser fra ulike perspektiver. Å undervise om rasisme med film kan åpne for perspektiver som det er vanskelig for de fleste hvite lærere å vise på en god måte kun med ord, bilder og statistikk.

Samtidig kan bruk av film i undervisning ha negative sider. Først og fremst krever film, i iallfall en vanlig spillefilm, mye tid (Wagner, 2018). Tid er ofte en mangelvare i klasserommet, det må derfor vurderes om en film er gunstig nok til å bruke så mye tid på. En annen fallgrube ved bruk av film i undervisning kan være å ikke ha nok forarbeid og ikke bearbeide filmen godt nok i ettertid (Wagner, 2018). Innenfor rasismeundervisning kan det være å ikke gi elevene noe forhåndskunnskap om den historiske konteksten til rasisme. Eller unngå å snakke om begrepene som blir brukt i filmer om rasisme, slik at elevene forstår mindre av handlingen i filmen, og ikke er i stand til å diskutere videre om handlingen. Mangel på etterarbeid etter å ha vist en film om rasisme kan føre til at sterke følelser ikke blir bearbeidet hos elevene.

For å oppsummere de viktigste argumentene rundt bruk av film i undervisning er det å skape nærhet til tema for elevene, fange oppmerksomhet og gi elever ferdigheter til å ta andres perspektiver. Rasisme som tema i undervisning drar nytte av disse tingene for å gjøre et kontroversielt og emosjonelt tema mer tilgjengelig. Som nevnt må det derimot være tid til forarbeid og etterarbeid for at det skal være fruktbart med bruk av film i forhold til tema. I funn kapitlet kommer informantene inn på dette, men først redegjøres de metodiske valgene for oppgaven. Fokuset på film i denne oppgaven handler om hvordan elever kan sette seg inn i og forstå rasisme bedre. Erfaringer rundt rasisme, i denne sammenheng hovedkarakterens opplevelser med politidrap og fordommer fra venner, er viktig for å forklare og forstå fenomenet rasisme (Bangstad & Døving, 2015, s.12) I tillegg er det også fokus på om og eventuelt hvordan, en film med en tydelig amerikansk kontekst kan brukes i det norske klasserommet. Både med tanke på læring om rasisme i Norge, og i det amerikanske samfunnet. Gjennom informantene mine vil jeg se på hvordan noen lærere har gjort denne bearbeidelsen og hvordan de tenker om å bruke film og spesielt *The hate u give* når de skal undervise om rasisme.

3. Metode

I dette kapitlet redegjøres det for studiens metode og metodiske refleksjoner. Dette gjøres for å gi innsikt i hvilke avgjørelser som ble tatt i løpet av prosessen og hvorfor de ulike metodene for studien ble valgt. Først presenteres grunnlaget for dybdeintervju som datainnsamlingsmetode. Deretter kommer en presentasjon av informant utvalg. Videre presenteres datainnsamlingsprosessen og analyseprosessen hvor metodene for intervjuguide, transkribering og analyse, samt koding blir redegjort for. Til slutt redegjøres de etiske problemstillingene for denne forskningen.

3.1 Metodevalg og utvalg

Kvalitativt intervju

Metoden for innsamling i denne oppgaven er dybdeintervju. Dybdeintervju er egnet for å undersøke meninger, holdninger og erfaringer (Tjora, 2012, s.105). Kvalitativ forskning er preget av betydelig følsomhet overfor konteksten den gjennomføres i. Dette må tas i betraktning i presentasjonen og analysen av funnene. Metodevalg må reflektere hva man faktisk ønsker å finne ut (Tjora, 2012, s.19). Metoden for innsamling i denne oppgaven er semistrukturert kvalitativt dybdeintervju med lærere. Etersom problemstillingen til oppgaven handler om læreres tanker, ville kvalitativt intervju være mest formålstjenlig for relevant empiri innsamling. Oppgaven tar for seg lærerperspektiv, men en kunne også valgt ett elevperspektiv om hvordan filmen påvirket deres forståelse av rasisme. Dette ville vært en veldig interessant og nødvendig vinkling også, men valget falt i denne oppgaven på lærer perspektivet for å kunne få innsikt i hvordan de selv påvirker rasismeundervisningen. I tillegg vil oppgaven være relevant for å få kunnskap om å undervise om rasisme som andre lærere kan bruke når de skal stå i klasserommet og gjøre det samme. Et annet alternativ til metode for denne oppgaven kunne vært kvantitativ eller kvalitativ spørreundersøkelse for å se hva lærerne svarte på spørsmålene om de fikk være helt anonyme. Jeg valgte til slutt dybdeintervju ansikt til ansikt for å ha mulighet til å stille oppfølgingsspørsmål og kunne observere hvordan spørsmålene traff informantene.

3.2 Datainnsamling

Utvalg – informanter

Utvalget for denne oppgaven hadde tre kriterier: Først og fremst måtte informantene være fast ansatt samfunnsfaglærere i en norsk skole. Det andre kriteriet var at det var en samfunnsfaglærer som jobber eller har jobbet på ungdomstrinnet. Grunnet tematikken og

hendelsene i filmen vil filmen være mest relevant for ungdomsskolelærere å bruke i undervisning. Det siste kriteriet var at deltakeren enten måtte ha sett filmen *The hate u give* og skulle eller hadde undervist med den, eller at de ville se filmen før intervjuet og gjøre opp noen tanker om undervisning med filmen.

Rekrutteringsprosessen

Jeg begynte rekrutteringsprosessen rett etter jeg hadde fått godkjenning fra SIKT (tidligere NSD) for prosjektet. I første omgang sendte jeg mail direkte til samfunnsfaglærere, som jeg fant på skolers nettsider. I e-posten fortalte jeg om oppgaven og la informasjonsskrivet som vedlegg. Etter denne runden fikk jeg en informant. I andre omgang sendte jeg til rektorer på ett titalls ungdomsskoler i Rogaland. 5 informanter av begge kjønn med ulik mengde erfaringer fra yrket ble rekruttert. Målet var først å få informanter med ulik mengde mangfold i klassene sine, dette viste seg utfordrende og de fleste informantene, på tross av veldig ulik geografisk plassering, hadde nokså homogene klasser i forhold til mangfold. Den første informanten jeg intervjuet er selv minoritet. Etter å ha intervjuet to til av informantene så jeg en forskjell i hvordan de som selv ikke har opplevd rasisme ordla seg versus hvordan informant 1 som hadde opplevd rasisme ordla seg. Dette førte til at jeg prøvde å finne en til informant som hadde opplevd rasisme for å kunne se om jeg fant den samme forskjellen. Dermed satt jeg med 6 informanter, der 2 av dem hadde minoritetsbakgrunn.

Intervjuguide og intervjuprosess

Kjernen i spørsmålene i intervjuguiden er hentet fra forskningsspørsmålene. Ettersom informantene hadde fått tilsendt informasjonsskriv før intervjuet hadde de et godt grunnlag til å ha tenkt over spørsmålene før intervjuet (se vedlegg for intervjuguide). I gjennomførelsen av intervjuene møtte jeg de fleste informantene på arbeidsplassene deres. Dette gjorde jeg i håp om at de ville føle seg mer komfortable, og slik at de selv kunne finne et rom som gjorde at de følte seg trygge til å si det de ønsket å si. Intervjuene ble tatt opp på diktafon appen som er godkjent av universitetet i Stavanger for innsamling av gule datamateriale.

For å gjøre situasjonen mer komfortabel for informantene mine valgte jeg å fortelle litt om bakgrunnen for valg av tematikk etter at jeg hadde trykket start på opptaket som anbefalt av

Edgren et.al (Edgren et al., 2021). I tillegg fortalte jeg at de første spørsmålene ville handle generelt om rasismeundervisning før jeg ville stille spørsmål som handlet om filmen. I slutten av hvert intervju spurte jeg informantene om de ønsket å tilføye noe for å gi de rom til å uttale seg om tanker de eventuelt hadde om tema som de følte de ikke fikk gått gjennom.

3.3 Analyseprosessen

Intervjuene ble transkribert og anonymisert. For å analysere empirien i denne oppgaven ble Braun og Clark sin modell for “thematic analysis” brukt. Målet med “Thematic analysis” er å la opplevelsene til mennesker snakke for seg selv. Du baserer ikke funnene like mye opp mot teorien i selve analysen som det en ville gjort i andre analysemetoder (Braun & Clarke, 2006). Braun og Clark har laget en 6 punkts modell for hvordan en tematisk analyse kan gjennomføres.

1. Bli kjent med datamaterialet – Dette punktet kan innebære å transkribere intervju, lese gjennom flere ganger og allerede notere ned ideer og tanker
2. Generere de første kodene - Ved dette punktet begynner en å sette data inn i koder som kan ha noe poeng eller mening, og samle data som passer inn i hver kode
3. Lete etter tema – Her skal en begynne å sette kodene inn i tema og samle alle data tilhørende de kodene som passer under hvert tema
4. Gjennomgang av tema - Når en kommer til dette punktet i analysen skal en gå gjennom temaene en har laget og se om det samsvarer med ideer en ført hadde når en ble kjent med tema og lage et tematisk kart over analysen
5. Definere og navngi tema – Deretter skal en definere hva temaene innebærer, og hva analysen forteller slik at en kan navngi temaene.
6. Lage rapporten – Det siste punktet i tematisk analyse handler om å få ut den siste analysen av tema og sitater, og relatere tilbake til forskningsspørsmål og sekundærlitteratur. Dette sier noe om hvordan data står i forhold til teorier.

Den punktvisse modellen er hjelpemiddel for å utføre en tematisk analyse og kan justeres i forhold til for eksempel forskningsspørsmål. Braun og Clark anbefaler at hvert punkt gjennomføres på hele datasettet før en går videre til neste punkt. I analysen til denne oppgaven ble punkt 1-6 gjennomgått på ett intervju før jeg gikk videre til neste intervju.

Denne endringen trenger ikke nødvendigvis ha noe å si for den ferdige analysen. Endringen ble gjort for å se hvert intervju i en kodet og tematisk helhet før sammenligningen mellom intervjuene begynte. Dette ble gjort for ikke å sammenligne svarene til informantene og risikere å feiltolke svarene fordi en kode fra intervju 1 ble sett i sammenheng med samme kode fra intervju 2. Formålet her var om to koder i intervju 2 kunne forklare noe mer om hva informanten prøvde å si.

3.4 Metodiske refleksjoner og etiske problemstillinger

Reliabilitet og validitet

Det er viktig å tenke over hvilke faktorer som spiller inn i innhenting og analysen av funnene i ett hvert forskningsprosjekt. Dette sier noe om både reliabiliteten og validiteten på oppgaven.

Ettersom et av kriteriene for informantene var at de hadde sett eller ville sette seg ned å se *The hate u give* før intervjuet så kan det ha påvirket hvem som sa ja til å være informanter. De fleste som har takket ja har sagt at de er engasjert i temaet. Dette kan påvirke datamaterialet ved at disse informantene allerede har jobbet en del med rasismeundervisning og dermed kanskje jobbet gjennom ubehaget å undervise om det, eller er klare over de insentivene som ligger i rasismeundervisning.

Denne studien er gjennomført med 6 informanter, svarene er derfor ikke representative. Svarene kan si noe om hvilke meninger som kan finnes blant lærere, men ikke si noe om frekvensen av de forskjellige meningene. Som flere av informantene selv påpeker i intervjuene så har geografisk plassering noe å si, spesielt når det gjelder rasisme. Funnene i denne studien er derfor mer relevante for lærere i områder med mangfold, men ikke så mye mangfold som en kan finne i storbyer som Oslo og Bergen. I studien er det 3 kvinner og 3 menn som har blitt intervjuet, ettersom dette ikke blir representative svar som kan si noe om forskjeller i meninger basert på kjønn generelt, blir alle informantene referert til som 'hen' for å ikke fakturere inn kjønn. Også av reliabilitets årsaker skal det nevnes at intervjuet med

informant 1 ble gjennomført på et til dels offentlig sted, selv om informanten valgte lokasjon selv så kan dette har ført til at informanten holdt tilbake i intervjuet.

Forskerens rolle

Dybdeintervju er intersubjektiv (Tjora, 2012, s.105). Meningene og svarene som kommer frem i dybdeintervju avhenger av dialogen mellom informant og forsker. Det betyr ikke at de svarene ikke hadde kommet frem i en spørreundersøkelse eller dybdeintervju gjennomført av en annen forsker, men at forholdene må tas i betraktning (Tjora, 2018, s.38). Dette er spesielt viktig når vi har et tema som kan være sensitivt og kontroversielt som rasismeundervisning i denne studien. Gitt tematikken hadde en kanskje fått litt andre svar om hvordan lærere utfører rasismeundervisning om det var en mulighet for informanten å være anonym også ovenfor forskeren.

Det er ikke mulig å være helt objektiv som forsker og det er viktig å anerkjenne hvordan ens eget engasjement og ståsted som forsker påvirker studien (Tjora, 2012, s.203). Jeg/forskeren er en hvit kvinne som har vokst opp i et område med lite etnisk og kulturelt mangfold. Derimot har jeg gjennom årene hatt venner og bekjente med annen kulturell, etnisk eller religiøs bakgrunn enn meg selv som har ført til at jeg har sett hvordan rasisme kan ramme individer. Dette har ført til et engasjement for antirasistisk og antidiskriminerende arbeid og påvirker hvordan jeg tolker funnene i studien.

Etikk

For dette prosjektet har de forskningsetiske retningslinjene for samfunnsvitenskap og humaniora vært styrende for etiske hensyn (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2016). Det må også tas i betraktning at temaet for oppgaven regnes som sensitiv, emosjonelt og til tider kontroversielt og kan føre til ubehag og sterke følelser (Eriksen et al., 2022). Derfor måtte det tas ekstra hensyn til dette i intervjuprosessen og informantene ble fortalt at de kunne trekke seg når som helst i prosessen og at de bare skulle dele det de var komfortable med å dele.

Når det kommer til personvern var det noen hensyn som måtte tas i forhold til opptak av intervju og lagring av data, det måtte derfor sendes en søknad til SIKT(NSD). Søknaden ble godkjent og forskningen har foregått i henhold til de retningslinjene som er stadfestet av SIKT og data har blitt lagret i henhold til Universitetet i Stavanger sitt reglement for innhenting og lagring av gule data. For å fullføre forskningen med disse hensynene ble opptak som nevnt tatt opp på diktafon appen og opptaket lagret i Nettskjema. Både appen og nettskjema krever innlogging enten via bank id eller universitets bruker og krever søknad for å få brukerrettigheter. Lydopptak ble avspilt i nettskjema og transkribert inn i Word i min sky på universitets server. Gjennom transkriberingen ble aldri personopplysninger nedskrevet. Der det dukket opp stedsnavn eller andre geografiske identifikatorer ble det vurdert om disse var ment rent praktisk om hvor vi befinner oss, eller om det kunne være en betydning utover det. Filene med de transkriberte intervjuene ble lagret med nummer i rekkefølge av intervju dato. For å ha kontroll på hvilket nummer som hørte til hvilken kandidat ble dette lagret i en separat fil.

4. Funn og diskusjon

4.1 Om rasismeundervisning

I dette delkapittelet presenteres først informantenes refleksjoner om rasismeundervisningen i Norge, deretter presenteres hvordan informantene mener eget ståsted i samfunnet når det kommer til rasisme påvirker deres undervisning. Til slutt presenteres tanker de har om hvordan de tilpasser undervisningen etter elevsammensetningen..

Mangler i den norske rasismeundervisningen

Flere av informantene påpekte at de synes rasismeundervisning er mangelfull i norsk skole, og at den undervisningen som blir gjort ofte handler om fortiden og USA istedenfor den norske rasismen. “*Manglende*”, “*Svak*”, “*Aldri vært borte i det*”, dette var ordene tre av informantene brukte når de svarte på hva de synes om rasismeundervisningen som foregår i

Norge. Informant 1 sammenligner rasismeundervisning med hvordan Norge behandler rasisme generelt “vi snakker ikke om det”. Det å ikke snakke om rasisme kan stamme fra en tanke om at “hvis vi ikke snakker om det så eksisterer det ikke”, eller “om vi snakker om det så blir det bare mer av det”, som CRT kritiserer for å være en fargeblind tilnærming til rasisme (Ramirez, 2022).

“Jeg synes den er veldig svak, fordi den tar, det har jeg sett liksom og i lærebøker at en har, en tar det opp som en del av borgerrettighetsbevegelsen i USA. Black lives matter i dag åsså er det liksom en kamp som er over, altså er det noe i dag så er det liksom etterdønninger av det” (Informant 3)

Det informant 3 kanskje uttrykker her er en redsel for at den rasismeundervisningen som foregår i Norge ikke er egnet til å forberede elevene på den rasismen som finnes i det norske samfunnet i dag. Dersom en kun underviser om historiske kamper om rettigheter kan det få ett falskt inntrykk av at det ikke finnes rasisme i dagens samfunn, i hvertfall ikke i den graden at det trengs systematiske endringer. Dette kan føre til at elever ikke skjønner at de er vitne til rasistiske handlinger fordi de ikke tror det finnes lenger, og at elever som opplever rasisme i skolen ikke vet at det de opplever er en del av ett større problem. Informant 1 og 2 nevner også at den assosiasjonen de selv har med rasismeundervisning i egen skolegang eller hos andre lærere handler om borgerrettighetsbevegelsen i USA, og til tider kan den strekke seg til nyere tid med BLM (Black lives matter). Dette kan si noe om at rasismeundervisningen i Norge kanskje ofte fokuserer mest på fortiden og på USA, istedenfor å ta opp problemene vi har med rasisme i Norge i dag. Som nevnt flere ganger er fortsatt ikke disse svarene representative, men det er ikke utenkelig at dette kan være en norm. Ettersom undersøkelser viser at skolen er en av de største arenaene for rasisme i Norge kan det være problematisk at undervisningen rundt temaet ikke tar for seg problemet her og nå.

Informantene har ikke opplevd at egen utdanning har hatt fokus på rasisme, og i hvertfall ikke hvordan man kan gjøre noe med det som individ.

“Men egentlig veldig lite om i dag og mer sånn personlig, hva kan vi gjøre for å forebygge sånn syntes jeg vi hadde veldig lite av selv når jeg gikk. Så jeg har på en måte prøvd å innføre det mer med mine klasser.” (Informant 2).

Informanten innfører mer rasismeundervisning på ett personlig plan for sine klasser. Kan dette være fordi informanten etter egen utdanning har opplevd situasjoner hvor hen følte at hen ikke hadde tilstrekkelig kunnskap og ferdigheter til å møte rasismen? Informanten setter et søkelys

på at det ikke bare er nok å undervise om hva rasisme er og den historiske konteksten, men også hvordan man selv kan være med på å konfrontere egne og andres mikroagresjoner og hverdagsrasisme.

Selv om informantene synes rasismeundervisningen i Norge kan være mangelfull var det flere av dem som viste et aktivt ønske om å bidra til å bedre undervisningen.

“Jeg selv har jo prøvd å dratt inn rasisme i det meste, men det virker ikke som de andre lærerne på skolen har så stort fokus på det.” (Informant 1)

Informant 1 påpeker at hen vil vise elevene hvor mye rasisme faktisk påvirker i samfunnet ved å ta det inn ikke bare i Samfunnsfag, men også KRLE, og når det gjelder generell danning. Dannelsingsdelen av å lære elevene om rasisme er også det informant 4 fokuserer på.

“I undervisningen så prøver jeg å være bevisst på at de og skal bli, at elevene skal bli bevisstgjort på eh, hva som er relevant i verden da, ut ifra hva jeg mener er reelt. Altså hvordan, hvilke problemer har vi i dag basert på rasisme. Hvilke problemer dukker opp.” (Informant 4)

Funnene kan tyde på at de fleste av informantene selv aktivt prøver å fremme en rasismeundervisning som viderefører det Hauge mener er bra rasismeundervisning gjennom å fokusere mer på nåtiden og Norge.

Ut ifra det informantene sier kan det virke som de synes rasismeundervisningen i Norge påvirkes først og fremst av hver enkelt lærer. Dette kan en se i første sitat i forrige avsnitt blant annet.

“Det kommer sikkert veldig ann på hvor man jobber og jeg tror det kommer ann på hvor gammel man er som person, hvor engasjert man er på en måte” (Informant 4).

Om man ser på intervjuene i sin helhet kan man også merke en forskjell. Informant 1, 2, 3 og 6 er veldig engasjert i temaet og gjør en aktiv innsats for å snakke mer om det i klasserommet. Informant 5 hadde derimot aldri undervist om rasisme før deltakelsen i prosjektet.

“(..) Så har jeg ikke undervist noe spesifikt om rasisme før dette prosjektet her selv, heller ikke tatt del i andre timer der en har vært borti temaet.”

Informanten har altså ikke kommet borti temaet rasisme på sitt 1 ½ år som lærer. Samtidig som informant 5 ikke har vært borti temaet så har informant 1 som har jobbet ½ år som lærer allerede hatt flere timer om rasisme og har måttet tatt flere diskusjoner med elever om

rasisme. I dette tilfellet kan det se ut som det bekrefter informant 4 sitt utsagn om at det er opp til hver enkelt lærer. Som informant 4 også nevner kan skolen også ha noe å si for om det er fokus på rasisme. Informant 1 sier at hen ikke ser et fokus på rasisme fra sine kollegaer, men har et fokus på det selv, mens informant 5 ikke har opplevd noe rasismeundervisning.

Når det først er fokus på rasismen i Norge nevner en av informantene at det sjeldent tas opp som et strukturelt problem som er historisk betinget.

“Jeg føler at en ser ikke på rasisme som ett strukturelt problem, heller ikke på rasisme som historisk betinget” (Informant 3).

Videre forteller informant 3 at hen jobber aktivt for å vise elevene den historiske og kulturelle konteksten bak rasisme. Informant 3 var den eneste som nevnte fokuset på rasisme som strukturelt problem i Norge direkte. Senere i dette kapittelet presenteres derimot informantenes tanker om hva *The hate u give* kan si om den norske rasismen, der kommer det frem sitater som kan knyttes opp til en tanke om den strukturelle rasismen i Norge. Informantene nevner at *“Følelsene er de samme”* og at *“prosessene som ligger bak er de samme”*

En av informantene kom inn på at elevene nå har mye kunnskap om temaet rasisme, men kan være feilinformerte. Informant 2 nevnte at noen elever kan bli veldig redde for å si feil mens andre er helt motsatt og sier hva enn de ønsker.

“(..)Så har jeg faktisk og i noen tilfeller måttet tatt samtaler med klasser hvor di har sagt noe, for jeg merker mange elever er litt feilinformerte. På en måte på begge sider at noen tenker en ikke har lov å si fargen svart på en fargeblyant en gang. Mens andre kan si direkte rasistiske ting som vi må ta tak i.”

Det er veldig viktig å ta for seg begge endene av denne skalaen. Formålet med rasismeundervisning er jo å motvirke de rasistiske prosessene i samfunnet, men samtidig ønsker en ikke at elevene skal være redde for å si noe som helst som har med farge å gjøre. Dette kan være et tegn på at rasisme ikke blir snakket nok om, begge endene av skalaen viser at en enten ønsker å protestere mot normen eller ubehag rundt temaet. Det er akkurat slike situasjoner som sitatet fra Europarådet kan hinte til. Informantene er veldig samkjørte i å mene at rasismeundervisningen i Norge fokuserer for mye på USA og for lite på Norge. Det synes også å være opp til den enkelte lærer og skole hvordan man underviser om rasisme ifølge informantene.

Hvordan påvirker elevsammensetningen undervisningen?

Et av spørsmålene som ble stilt til informantene var hvilke avvegninger de gjorde i planlegging av undervisning om rasisme med tanke på elevsammensetningen i klassen. Dette spørsmålet var viktig for å vite hvordan lærerne stilte seg ovenfor klassen sin og så på de mulighetene eller de utfordringene som stod foran dem i forhold til mangfold og rasisme. Det er ikke i alle klasser at en har mange forskjellige kulturer og etnisiteter, derfor kan det og være at rasisme ikke alltid er det første en tenker at en må snakke mest om.

Flere av informantene uttrykte at de ikke tenkte så mye på hvem som var i klassen når de skulle undervise om temaet, men at det kunne komme situasjoner hvor det ville være viktig å gjøre avvegninger. Informant 5 gjorde ikke noen hensyn i forhold til sin egen undervisning med filmen fordi hen kjente klassen godt og følte det ikke var hensyn å ta i forhold til mangfoldet.

“Eller så i forhold til klasse dynamikken så gjorde jeg ikke det store, jeg kjente de ganske godt, så akkurat i den klassen der så var det ikke så store hensyn å ta egentlig, i forhold til dynamikken der og mangfoldet”.

Informanten påpeker noe viktig ved å si at hen kjente elevene godt. Det å kjenne elevene er viktig når det kommer til et sensitivt tema som rasisme for å vite hvordan rasismen treffer dem. Samtidig kan en tenke seg at grunnen til at det ikke er nødvendig med hensyn i forhold til mangfoldet er fordi klassen er veldig homogen. Informant 4 sa at når det er elever i klassen som har opplevd rasisme så vil hen tenke grundigere gjennom hvordan hen går inn i undervisningen. Er det noen som har med veldig tung baggasje velger hen ikke filmer som *The hate u give*.

*“Har en elever som har opplevd rasisme så er det jo det å behandle temaet litt sart, eller litt mer gjennomtenkt, vær klok når du overveier hvordan du går inn i undervisningen, kanskje, hvis du har noen som kommer med sin baggasje og har opplevd noe som jeg aldri kan se for meg så vil det være scener i *The hate u give* som vil være traumatiserende mer enn det vil være nyttig.”*

Informant 2 sa også at hen ikke har gjort mye tilpasninger med tanke på elevsammensetningen enda.

“Jeg har egentlig ikke tenkt noe på deres bakgrunn at jeg må tilpasse noe i forhold til det, jeg har snakket veldig åpent om rasisme med elevene tidligere og hatt gode dialoger.”

Informant 2 påpekte at dersom hen får en klasse med en eller flere elever som har opplevd eller har stor sjanse for å oppleve rasisme vil hen ta en prat med eleven(e) først for å gjøre det mest mulig behagelig for elevene.

“Når jeg får en elev i klassen som kanskje har afrikansk bakgrunn vil jeg snakke med eleven først hva de er komfortable med og sjekke hva som er greit og ikke før jeg har om rasisme i klasserommet.”

Informanten tar elevens mulighet for å ha opplevd rasisme i betraktning når hen skal undervise om temaet. Dette kan være en mulighet for en minoritets elev å føle at deres opplevelser med rasisme blir sett. Å ta en prat med eleven kan også være en mulighet for læreren å finne ut om det er rom for å vise filmer som *The hate u give*.

Det var flere av informantene som snakket om at de syntes det kunne være utfordrende å snakke om rasisme i en klasse med bare en elev med annen etnisk eller kulturell bakgrunn enn norsk og hvit. Informant 3 nevnte at hen synes det er vanskelig å undervise om rasisme når det bare er en person i klassen med mørk hudfarge. Informanten fortalte ikke så mye mer om hvorfor hen syntes det var ubehagelig i de situasjonene, men fortalte om når hen hadde en elev fra USA som hadde flyttet til Norge på grunn av rasisme.

“Jeg synes det er ubehagelig når du for eksempel har bare en person med mørk hudfarge. Jeg hadde i fjor en amerikansk elev, veldig sjelden jeg har amerikanske elever, (eleven flyttet fra USA), grunnet rasisme og kommer hit, og da var vi akkurat på vei til å begynne å snakke om det temaet i klassen, så jeg måtte snakke med faren hans for å høre hvor mye kan jeg vise, hvor dypt kan jeg gå, og når du bare er en, så er du veldig utsatt og spesielt da når en er amerikansk.”

Informant 1 nevner og at det kan bli utfordrende å snakke om rasisme når bare en person i klassen ikke er hvit.

“Det er jo absolutt et veldig, det kan være vanskelig å undervise om rasisme når det liksom kun er meg og den ene eleven som muligens har opplevd rasisme. Så det er liksom. Man må undervise om rasisme på forskjellig måte når man bare har norsk nordmenn versus når man har flerkulturelle elever”.

Hen forteller at man må undervise annerledes om en har en klasse med mye kulturelt og etnisk mangfold enn om man har en klasse med bare hvite nordmenn. Hen ble spurt om det ville vært annerledes om hen hadde mye mangfold i klassen.

“Det hadde nok blitt mindre sånn ovenfra og ned. Det hadde nok blitt mer fokus på elevenes egne erfaringer og på litt mer man kunne liksom tatt i bruk deres erfaringer, historier kompetanse mer i klassen. Sånn jo jeg kan jo på sett og vis å bruke det i den klassen jeg er i nå, men jeg tror ikke det er like givende.”

For å følge opp dette ble informantene spurt om det i den situasjonen hvor det bare er hen og eleven som har opplevd rasisme om det kunne gjøre dem sårbare.

“Ja, jeg tror det. I klassen så har det for eksempel vært veldig mye bruk av N-ordet for gøy. Og at liksom vi skal ha om holdninger neste uke hvordan ord liksom som du bruker har påvirkning, selv om det ikke alltid vises sånn. Ehm så ja absolutt at en helt hvit klasse gjør noen ting med stemninga når man snakker om rasisme”

Det er interessant at det blir vanskeligere å snakke om rasisme i en klasse med bare en person som har opplevd rasisme. Ingen av informantene nevner et ubehag ved tematikken i klasser hvor det er flere elever som kan ha opplevd rasisme. Kanskje dette har med det informant 1 nevner at en føler en gjør eleven sårbar i en slik situasjon. Om man har en klasse med mye mangfold virker det som gjennom svarene fra disse informantene at man kan gjøre undervisningen mer personlig. Det kan også tenkes at det er da rasismeundervisningen virker mest nyttig.

Informantene fremmer et ønske om å gå inn i rasismeundervisning på en måte som behandler alle likt, samtidig som de er klar over at dette støtter en fargeblind ideologi. Informant 6 sa

“Jeg tenker ikke så mye på hvem som er i klasserommet, for rasisme påvirker oss alle, på ulike måter selvfølgelig”.

Samtidig sa informantene at hen liker å stille de ubehagelige spørsmålene til elevene og sette nordmenn på spissen.

“det blir ironisk når man skal ha rasismeundervisning å eh ta utgangspunkt i farge eller bakgrunn, for det blir på en måte egentlig motsetning” (Informant 4)

Som informant 6, så sa informant 4 at en vil gå inn i undervisningen og tenke at nå skal vi lære om rasisme, vi er alle en del av problematikken på ulik måte. Det er interessant å se konflikten i informantenes tanker om hvordan de skal undervise om rasisme. De ønsker å gå

inn i undervisningen og “behandle alle likt”, og ikke måtte tenke på hvem som sitter på stolene foran dem. Samtidig er de fullt klar over at dette blir som å ha en fargeblind tankegang. Fordi det er forskjeller i hvordan elevene møter rasismen i hverdagen og i skolen, er det ikke mulig å undervise som om de møter rasisme likt.

Tidligere forskning viser at lærere kvier seg for å snakke om rasisme i klasserommet, flere av informantene sa derimot at de ikke synes det er ukomfortabelt å snakke om rasisme. Derimot var det flere av informantene som uttrykte at elevsammensetningen hadde noe å si for hvor komfortabel de var med å snakke om rasisme.

“Jeg synes ikke til nå at det har vært ukomfortabelt, for jeg er på en måte ikke redd for å snakke om det” (Informant 2).

Ingen av informantene sa at de følte et ubehag ved å snakke om rasisme som gjorde at de unngikk temaet. Også informant 5 som aldri hadde undervist om rasisme før hen deltok i prosjektet sa at hen var nervøs under planlegging, men ble positivt overrasket over at hen ikke følte så stort ubehag.

“Det var ganske mye lettere å snakke med ungdommene om rasisme enn det jeg egentlig trodde”

En av grunnene til at disse svarene kom kan være elevmangfoldet i klassene til informantene. Alle informantene bortsett fra informant 4 og 6 snakket om at de hadde klasser som i stor grad var etnisk norsk og hvit. Som tatt opp tidligere var det flere av informantene som nevnte at de syntes det kunne bli vanskelig når det bare var en person i klassen som ikke var hvit. Så informantene føler seg ikke ukomfortable når de snakker om rasisme, men de føler seg ukomfortable om det bare er en elev som har opplevd rasisme. Det kan hende at disse to vinklingene av ubehag stammer fra ulike deler av det. Tanken bak det å være ukomfortabel når en snakker om rasisme kan stamme fra om lærerne føler seg redde eller frustrerte når de skal undervise. Det å ha kun en elev i klassen som ikke er hvit og synes det kan være vanskelig kan stamme fra bekymring. At en er bekymret for å gjøre eleven sårbar eller traumatisert. Selv om de ikke unngår å snakke om rasisme var det noen av informantene som påpekte at det ikke er ett lett tema å snakke om. Etter å ha sagt at hen ikke kvier seg for temaet sa informant 4 *“Men ehm eh det er noe sårt med det temaet, det er noe veldig ukonkret på en måte”*. Informanten sa at hen tenkte nøye over hvordan hen ordla seg. Informanten ønsket ikke at noe hen sa skulle kunne tolkes på en måte som ikke var forenelig med

antirasistisk undervisning. Det at informanten sier det er noe sårt og ukonkret med temaet kan være fordi ting ofte kan overtolkes. Plutselig sier man noe som får elevene til å tro at ingenting er lov, eller at man skal ignorere minoriteters følelser fordi noen er for hårsåre. Elevsammensetningen har i ulik grad påvirkning for hvordan lærerne tilnærmer seg rasisme som tema. Selv om alle informantene sa de ikke kviet seg for å undervise om rasisme hadde elevsammensetningen noe å si også i denne sammenhengen.

Rasismeundervisning fra et majoritets og minoritets perspektiv

Alle informantene virket veldig bevisste på sin egen posisjon i samfunnet i forhold til rasisme og at det påvirker undervisningen. Det virker også som informantene gjør tiltak for å kunne vise et helhetlig bilde av rasisme utover sine egne perspektiver og erfaringer gjennom andre undervisnings verktøy og andres erfaringer.

Kan det å ha opplevd rasisme selv føre til at man ikke ser nyanser og kan undervise tilnærmet objektivt om rasisme? Informantene påpekte alle, på ulik måte, at de ville presentere rasisme på en så objektiv måte som mulig og kunne ha en diskusjon rundt hva som regnes som rasisme, hva som kommer fra uvitenhet og hva som er å gå for langt. Når informant 5 ble spurt om hen ville undervist om rasisme annerledes om hen ikke var hvit sa hen at de som har opplevd rasisme kanskje har en aggresjon rundt det og kan slite med å “se begge sider” og bare fordømmer rasisme. Med «begge sider» menes da ofre for rasisme og utøvere av rasisme? Skal man forstå hva som gjør at folk er rasister? Det kan hende at informanten siktet til de «utøvere» av rasisme som er uvitende, de som sier noe som en ikke visste var rasistisk, og at en må forstå hvordan det ikke alltid er lett å vite hva som kan såre andre. Informanten sa videre at for noen som har opplevd rasisme kan det være vanskelig å sette rasisme inn i en historisk kontekst og undervise på en nyansert måte.

“Jeg tror en som har opplevd rasisme vil nok kjenne det i kroppen på en helt annen måte enn meg som ikke har gjort det, så den der aggresjonen kanskje, en som har opplevelser fra rasisme tidligere hadde nok vært sterkere”

Informanten sier altså her at man må være nyansert når man skal undervise om rasisme, men at de som har opplevd rasisme ikke kan være det. Betyr dette at rasismeundervisning skal

være nøytral? Betyr det at lærere ikke skal guide elever mot anti-rasisme? Samtidig sier informanten at aggresjonen er sterkere hos de som har opplevd rasisme, det vil tilsi at den er til stede også hos de som ikke har opplevd rasisme. Informanten sier også «en som har opplevelser fra rasisme», og mener mest sannsynlig de som har blitt utsatt for rasisme. Ifølge CRT og opplever minoriteter rasisme på en måte som majoriteten ikke kommer til å oppleve (Døving, 2022). I den sammenheng er informant 5 i tråd med CRT, men gjør denne opplevelsen med rasisme at man ikke er i stand til å undervise om rasisme? Dersom man har opplevd rasisme kan det jo tenkes at man har et perspektiv på rasisme som er uvurderlig i anti-rasistisk undervisning.

Flere av informantene påpekte at man opplever verden fra sitt ståsted og dette påvirker hvilket perspektiv man kan gi et helhetlig bilde av i undervisningen. Informant 2 snakket om å bli bevisstgjort på det at man bare kan undervise ut fra eget perspektiv med hjelp av sine egne erfaringer og at man derfor trenger verktøy for å vise andre sine perspektiver på temaet.

“(..) at vi bruker andre sine perspektiv, fordi jeg klarer ikke gi et fullt bilde ut ifra min egen erfaring, siden jeg ikke har blitt utsatt for det”.

Informantene vektlegger sin posisjon i rasisme som fenomen og at deres posisjon påvirker hvordan de har opplevd rasisme, tenker om rasisme og ser rasisme.

“Hvis man på en måte skal lage en sånn skala på det med rasisme og hvem som opplever det personlig på kroppen mot seg selv så tror jeg at jeg sitter i ene enden av skalaen og da føler jeg det blir feil å ikke ta det i betraktning når jeg skal inn å undervise om det.” (Informant 4)

Det informant 4 trekker frem om en skala for opplevelser med rasisme, hvor den ene enden er de som blir utsatt for rasisme og den andre enden er de som har stor sannsynlighet for å utøve den, viser at hen ikke trekker seg selv bort fra fenomenet rasisme og sier at hen ikke har noe med temaet å gjøre. Informanten er en del av fenomenet, men ikke som noen som blir utsatt eller er i fare for å bli utsatt for rasisme. Dette faktumet er informanten klar over når hen skal undervise om rasisme og at det har noe å si ovenfor hvordan en kan undervise om temaet og hvordan det mottas hos elevene.

Informant 3 hadde en litt annen tilnærming på hvordan det å være en del av majoriteten påvirker hvordan man underviser om rasisme: *“Jeg vil velge å tro at jeg ikke hadde undervist annerledes om rasisme om jeg ikke var hvit.”* Ut ifra dette sitatet fra informanten kan en si,

gjennom CRT, at dette blir å ha en fargeblind holdning til temaet rasisme. Kan man som hvit lærer påstå at man vet alle sider av det å bli utsatt for rasisme? Dette blir en fargeblind tilnærming fordi det sier på en måte at man har en viss lik erfaring og kjennskap til rasisme som hvit. En anerkjenner at vi opplever rasisme ulikt, samtidig mener en at man ikke blir påvirket av denne opplevelsen i den grad at man underviser om det litt forskjellig. Ville man sagt det samme om andre tema? Ville man undervist likt om krig om man hadde opplevd det på kroppen versus om man ikke hadde det? Informanten fortsatte senere i intervjuet med:

“Jeg tenker jo og håper at mitt ståsted er så bevisst at jeg ser hvor umulig det vil være å late som om jeg forstår det å ha en annen hudfarge.”

Informanten sier altså at hen ikke ville undervist annerledes om hen ikke var hvit, men samtidig sier hen at de vet at en aldri kan forstå hvordan det er å ha en annen hudfarge. Dette virker selvmotsigende. En tolkning av det informant 3 sier kan være at hen mener at hva hen velger å vektlegge i undervisningen ikke har så mye med hvem hen er å gjøre, og at engasjementet for rasismeundervisningen ville vært det samme uansett hvordan hen selv hadde opplevd rasisme. Men at hvem man er selvfølgelig påvirker hva man har av egne erfaringer og kjennskap til det å føle rasisme på kroppen. Uansett hvor mye kunnskap man har rundt temaet og hvor mye man prøver å ta inn andre stemmer når man underviser om rasisme, kan man vel aldri undervise om rasisme fra et perspektiv av å ha opplevd det i hverdagen, om man ikke har det?

Selv om informantene vektlegger det å bruke minoriteters stemmer i rasismeundervisningen på ulike måter kan det ikke erstatte det å ha en lærer som forstår hvordan det er å oppleve rasisme tilgjengelig. Informant 3 vektlegger at hen setter søkelys på minoriteters stemmer i rasismeundervisningen.

“Når jeg underviser så har jeg minoritetenes stemmer som jeg tar frem gjennom de selv, ikke hva andre tenker om dem”

Det er ikke alle skoler som har en lærer som elevene kan gå til som kan kjenne seg igjen i erfaringen når elever har opplevd rasisme. Informant 6 påpekte at hen kan komme med perspektiver som mange lærere ikke kan fordi hen har opplevd rasisme og kan vise til egne erfaringer. Hen trekker frem temaet abort for å sammenligne.

“En mannlig lærer kan ikke dele de samme erfaringene om abort som en kvinnelig lærer kan.”

Man kan få et perspektiv som gir dybde til temaet og gjør elevene trygge på at de kan gå til lærere som kan forstå deres erfaringer. Man trenger lærere som kan vise et majoritets perspektiv på rasisme og lærere som kan vise et minoritets perspektiv på rasisme.

“Rasismeundervisning er mer sånn som hvit person hva er min rolle i dette. Det og er veldig viktig, men vi må se perspektivene til de som opplever rasisme.”

Informant 6 synes at rasismeundervisning mangler perspektivet til de som har opplevd rasisme og at dette er veldig viktig for å få bra rasismeundervisning, men at dette skyldes for lite etnisk og kulturelt mangfold blant lærere. Dette fokuserer også CRT på gjennom viktigheten av minoriteters narrativ i samfunnet (Delgado, 2017). Informantene er mer eller mindre bevisste på hvordan deres egne møter med rasisme påvirker undervisningen. De vektlegger også hvor viktig det er å kunne vise både minoritets og majoritets perspektiver både gjennom undervisningen i seg selv og gjennom hvem som er lærer.

4.2 Film i rasismeundervisning

I dette delkapittelet blir informantenes tanker rundt film som verktøy generelt i rasismeundervisning presentert. Det blir presentert ulike meninger rundt hva film kan supplere med i undervisningen og hvilke sjangre som kan være nyttige i rasismeundervisningen.

Alle informantene i prosjektet var veldig positive til bruk av film, spesielt i rasismeundervisning fordi det kan gi en nærhet til tema.

“Det samme gjelder jo rasisme for eksempel du kan stå der på prekestolen din å tale om rasisme, men hvis du gir elevene et veldig sånn klipp, konkret, så vil de få en emosjonell kontakt med tema” (Informant nr.4)

Ett annet poeng som informant 1, 2 og 6 drar frem er å kunne vise perspektiver som en ikke har mulighet til å vise helhetlig på egen hånd.

“Jeg viser ofte videoer for klassen min og sier ofte det at skal jeg stå her å snakke om Native Americans når jeg kan få en her som kan fortelle hvordan det føles å bo på reservat. Ehm og det er jo det at film ofte går på følelser. Jeg kan undervise i flere timer om at rasisme er fy fy og at fornorskingen av samene gjorde vondt når man heller kan sjå på det og føle på det.”

Informant 4 påpeker at hen aldri bruker film som stimuli. Dette er en av poengene som Stoddard og Wagner trekker frem som en av fallgruvene til bruk av film, at en bruker det som underholdning istedenfor læring.

“Først generelt så velger jeg aldri film hvis det kun er stimuli, så film skal være et verktøy du bruker i undervisningen. Eksempelvis nå har vi om første verdenskrig, og vi skal se «All quiet on the western front» kun for det å gi følelsen av det å være i skyttergrav, altså du får det veldig inn på huden, og da er det hensiktsmessig å vise den filmen fordi de får et annet inntrykk av tema og husker det på en annen måte. Det samme gjelder jo rasisme for eksempel du kan stå der på prekestolen din å tale om rasisme, men hvis du gir elevene et veldig sånn klipp, konkret, så vil de få en emosjonell kontakt med tema.”

Film i undervisning skal brukes for å få en annen inngang til tema og få det under huden. Det er nærliggende å tro at når informanten vil gi elevene en emosjonell tilknytning til temaet rasisme at hen sikter til elevene som kanskje ikke innser at rasisme foregår. Den emosjonelle tilknytningen til temaet som informanten snakker om kan være å gi elever som ikke har vært ofre for rasisme en oppvekker. Det å gi elevene emosjonell tilknytning gjennom film kan gjøre at de ser hvordan rasisme kan treffe, og at de ikke legger så godt merke til den fordi den ikke treffer dem.

Det er to ulike måter filmer eller videoer om rasisme kan skape inngang til undervisningen og gjøre elevene mer mottakelige som informantene nevner. Informant 5 synes filmer som *The hate u give*, sterke følelseladde filmer, kan gjøre elevene mer alvorlige, sårbare og åpne for tema. På den andre siden påpeker informant 6 at hen liker å bruke komedie som inngang til tema som rasisme.

“En episode fra “Brooklyn 99”. Det er samme tematikk. Sammenligner den med “Fresh prince of bel air” for å vise at ingenting har endret seg. Jeg leter etter komedier, jeg er der at jeg mener komedier senker skuldre og gjør de mer mottagelige, det er ikke så ukjent lenger for unge folk.”

Her var det snakk om tv-serier som tar opp temaet rasisme i en episode og har en fin balanse mellom humor og alvor. Disse to tilnærmingene er begge interessante. På en side kan filmer som *The hate u give* hjelpe hvite elever som aldri har tenkt på rasisme til å forstå hvor stort

problem rasisme faktisk kan være for mange. Samtidig er elevene i dag for eksempel mye på tiktok, og får vite en del om andres erfaringer gjennom sosiale medier. Noen ganger kan det bli litt mye alvor. Komedie kan hjelpe å løfte temaet litt ut fra det seriøse og belærende, slik at elevene kan ha en samtale om temaet uten at de føler at alt de sier kan bli feil. Film kan ifølge informantene gi en emosjonell tilknytning til temaet og både drama og komedie kan hjelpe for å starte en diskusjon om rasisme i klasserommet.

4.3 *The hate u give* i rasismeundervisning

Viktige tematikker i filmen

Informantene ble spurt om hva de syntes var bra med *The hate u give* og hva som skilte den fra andre filmer. Det var tydelig at en av tingene informantene syntes gjorde filmen veldig nyttig på ungdomstrinnet var at den handlet om karakterer som er på elevenes alder og at dette gjør at de kommer nærmere filmen og kan relatere seg selv mer til karakterene.

“Jeg synes den tok opp veldig mange viktige tema, og så er det jo en hovedperson som er på alderen med de elevene jeg har” (Informant 2)

“Den er jo på en måte laget for ungdommer og at de skal kjenne seg igjen.”
(Informant 1)

Det at informantene nevner at karakterene er på elevenes alder kan ha med å ha relevans i undervisningen for elevene. Det vil ikke være det samme for elevene å se en 30 år gammel mann bli utsatt for rasisme. Informantene uttrykker kanskje at jo mer elevene kan sette seg selv i samme situasjon, jo mer vil de ta situasjonen seriøst.

En av informantene tok frem det at filmen tok for seg rasisme i nåtid som en positiv ting ved filmen.

“Ja at det er i nåtid, at du får ta opp, de fleste har jo hørt om black lives matter og alt det at de ikke bare får nyhetssakene om «BLM» men hvordan det kan være for personene bak.” (Informant 2)

Flere av informantene har tidligere kritisert rasismeundervisningen i Norge for å ha for lite fokus på nåtiden. Selv om historisk kontekst selvfølgelig er veldig viktig, er det også viktig at

nåtiden vises den også. Slik Hauge nevnte at det er viktig å se rasismen fra fortid og nåtid i sammenheng (Hauge, 2014).

“Jeg har jo brukt den en gang før i en engelsk undervisning, og det var i forbindelse med tema på en måte da hadde vi Martin Luther King og på en måte hele den borgerrettighetsbevegelsen på 60 70 tallet.” (Informant 4)

Noen av informantene nevnte dette med at de gjerne bruker filmen som en del av en tidslinje for historien om rasisme, og at *The Hate U Give* da representerer nåtiden.

Flere av informantene fokuserte på identitetskampen som hovedkarakteren står ovenfor og at elevene, spesielt minoritets elever, kunne kjenne seg igjen i denne kampen.

“(...) det der med hennes identitet, at hun slet litt med, for hun gikk jo på den privatskolen, og så hadde hun en identitet der og en identitet hjemme. Og hennes indre kamp om hvem er hun egentlig og hører jeg mest til de eller til de. Så det syntes jeg var interessant for det er jo og mange elever på denne skolen med andre bakgrunner for eksempel, og da tror jeg mange kan kjenne seg igjen” (Informant 2).

Informant 3 og 5 kom med lignende forklaringer på hvorfor de mente dette elementet var viktig. Dette elementet i filmen kan appellere til minoritets elever. De fleste andre elementene informantene nevner handler om hvordan elever får se hvordan rasisme foregår og får se det fra et annet perspektiv. Men her kan det være fokus på hvordan minoritets elever kan dra nytte av filmen. Informant 6 sa: *“svarte venner orker ikke se filmen”*. Det kan få en til å tenke på hvordan vi legger frem rasismeundervisning. Former vi undervisningen slik at elever, spesielt hvite, skal forstå rasisme og konfrontere sine fordommer? Med fokuset på Starr sin identitet kan en få frem en rasismeundervisning som ikke bare konfronterer rasisme, men også gir elever mulighet til å kjenne at de ikke er alene om følelsene sine og gi dem styrke til å stå opp for seg selv.

Alle informantene nevner i ulik grad at relasjonen mellom Starr og de hvite vennene hennes er et veldig viktig element i filmen. Hva informantene legger vekt på i denne relasjonen er derimot ulikt.

“Senere i filmen spesielt da når hun snakker med venninnen sin, når nyhetene kommer på tv-en og det oppstår en liten situasjon mellom de to.” (Informant 1)

Både Informant 1 og 5 tar frem denne scenen der venninnen Hailey sier hun synes så synd på politimannen som bare gjorde jobben sin, og som nå har hele karrieren ødelagt, og Starr

konfronterer Hailey med at hun har sympati for politimannen når Khalil faktisk har mistet livet på grunn av denne politimannen.

“Den scenen mellom starr og Hailey, hvor hun sier å stakkars politimann livet hans er ødelagt, han har jo familie buhu, og starr sier at ja, men han har drept en person, hvordan kan du ha så mye medlidenhet for den politimannen, men ikke et fnugg for han svarte som ble drept. Som er et veldig godt speil på liksom hvordan svarte blir sett på, deres liv er ikke verdt så veldig mye. Eller de er kun verdt noe hvis de er død, eller har vært helt perfekt person hele livet. Men som hvit person han liksom kan gjøre all verdens verste ting og vi syns synd på han”

Informant 1 poengterer at denne scenen viser det hen synes kan være et problem i dagens samfunn, at majoriteten ofte har lett for å sympatisere med de som utfører rasistiske handlinger. For å se litt nærmere på dette så kan det tenkes at dette skjer fordi hvite kjenner en trang til å forsvare seg selv og andre “som dem” når det kommer til rasisme. Det er flere nyere bøker som tar for seg denne forsvarsposisjonen som hvite ofte tar når en snakker om rasisme (DiAngelo, 2018; Eddo-Lodge, 2017; Hamad, 2020). For å referere tilbake til sitatet fra Europarådet brukt i teori delen om antirasistisk undervisning kan en si at også dette aspektet kan falle under det sitatet fremmer. Hvis man ikke konfronterer denne forsvarsmekanismen man har når det kommer til rasisme i klasserommet, kan det være vanskelig for elevene å konfrontere det på en trygg måte.

Hovedkarakteren i filmen konfronterer vennene sine når det gjelder hverdagsrasismen de utøver. Denne situasjonen trekker en av informantene frem som en måte å vise elevene hvordan en kan reagere på å bli konfrontert med fordommene sine.

“Når hun snakker med venninne sine og hun stopper på de kommentarene hun tidligere lot gå. Det definerer et vennskap hvordan en tar det imot”

Informant 6 tok frem dette for å forklare hvorfor relasjonen med vennene var en av de viktigste elementene med filmen. I filmen konfronterer Starr både venninnen Hailey og den hvite kjæresten. Reaksjonen til Hailey er å nekte for fordommer og mikroaggresjoner, men den hvite kjæresten lytter til det Starr sier. Å fokusere på dette ovenfor elevene kan være en fantastisk måte å få elevene til å konfrontere sine egne mikroaggresjoner, se mikroaggresjonene og vise hvordan ting kan tas opp. Det viser at selv om man kommer med disse kommentarene betyr det ikke at man automatisk er en dårlig person, og man skal kunne ha sjansen til å rette opp i det. Samtidig viser det også hvordan man ikke trenger fortsette å godta slike kommentarer bare fordi man har godtatt det tidligere. Det er også dette CRT sin

definisjon av hverdagsrasisme og mikroaggresjoner vil få frem, at de som opplever rasisme ser summen av alle hendelsene.

Flere av informantene syntes filmen var bra fordi den viste ulike perspektiver, mens en av informantene mente at filmen kunne være polariserende.

“Jeg ønsker ikke at det skal bli veldig polarisert at de er onde og de er gode, og bare ta opp et farge-kart så ser du hva som er rett, det skal vær nyansering, og det filmen gjerne gjør er å gi 13, 14 åringer en veldig sånn bakoversveis og kanskje de får et litt annet perspektiv enn det jeg ønsker å gi de”

Dette sa informant 4 om filmen. Det er ganske interessant med tanke på at flere av informantene mente det motsatte, at filmen viste ulike perspektiver på en god måte. Informant 1 og 3 sa:

“Jeg liker det at den viser flere ulike perspektiv, ikke nødvendigvis det at alle perspektivene er like riktige, men at det fins flere måter å tolke det her på.” (Informant 1)

“Jeg tenker kanskje at filmen prøver å balansere ut at det er snille og onde folk på begge sider.” (Informant 3)

Så hvordan kan det ha seg at noen tenker filmen er polariserende mens andre føler filmen har en god balanse i å vise gode og onde folk på begge sider. Gjennom intervjuet kan en se et litt ulikt fokus hos informant 4 versus for eksempel informant 1 og 3.

“Den tydeligste scenen er på en måte den klisjescenen hvor de sitter i bilen og på en måte hører på dette tracket fra tupac der tittelen (til filmen) er fra og det blir en sånn følsom og tydelig og urettferdig scene.”

“Du ser ei mor som deler ut disse black panther planflit med 10 måter du skal snakke med politiet”

Scenen informant 4 refererer til var åpningsscenen hvor faren til Starr forteller hvordan de skal reagere når de blir stoppet av politiet. Dette var noen av scenene informant 4 trakk frem. Informant 1 og 3 hadde mer fokus på relasjonene mellom Starr og vennene og hverdagsrasismen der. Disse to ulike måtene å se på filmen kan har ført til den ulike oppfattelsen. Informant 4 sitt fokus ser ut til å være på den strukturelle rasismen, og kan gi et inntrykk av at politiet for eksempel er skurkene. Dette kan være grunnen til at informanten synes filmen kan vise elevene et litt for polarisert bilde på samfunnet.

Noen elementer i filmen var det overraskende at informantene ikke nevnte. Felles for alle informantene var at ingen av de nevnte drapet på Khalil, som hovedkarakteren var vitne til og som utløste hele hendelsesforløpet i filmen, som et viktig element i filmen. Dette kan tyde på at informantene velger å fokusere på de delene av filmen som kan være mest relevant for elevene og deres hverdag. Informantene har istedenfor valgt å fokusere på identitetskampen til Starr, relasjonen mellom henne og vennene og hverdagsrasismen de utøver. Det er fokus på hva elevene kan relatere til og det elevene faktisk kan møte på i det norske samfunnet. Bare informant 5 nevnte scenen mellom Starr og onkelen hennes som var politibetjent hvor onkelen sier at han ville skutt først og stilt spørsmål etterpå, om han var alene og så en svart ungdom oppføre seg mistenkelig, men han ville gjort motsatte om det var en hvit ungdom som gjorde akkurat det samme. Informant 5 nevnte bare scenen sammen med flere andre scener hen mente var viktige. Scenen kunne ha åpnet for et fokus på at også ofre for rasisme selv kan være med på å videreføre rasistiske praksiser fordi det er et strukturelt problem. Som informant 2 sa «*Det var nesten for mye å ta tak i.*», så kan det være grunnen til hvorfor informantene ikke nevnte denne scenen. Det vil nok være viktigere å ha fokus på hvordan rasisme utspiller seg og hvordan majoriteten kan konfrontere egne handlinger, og hvordan minoriteten kan stå opp for seg selv.

Flere av informantene poengterte at det var scener i filmen som var brutale, derfor måtte det tas hensyn til elevgruppen når en velger å vise en film som *The hate u give* i klasserommet. Man må ta i betraktning hvem som sitter i klasserommet når man skal vise en slik film, bare fordi filmen er bra i en klasse er den ikke nødvendigvis bra for en annen klasse. Informantene kom inn på dette da de ble spurt om det var scener i filmen de ikke ønsket å vise til elevene.

“Det er aldri filmer jeg viser hvor jeg ikke vil vise hele produktet. Det er jo for eksempel noen elever som trengs å vernes ekstra så når det er vold eller drap så er det kanskje noen som tar det tungt” (Informant 4).

Informant 1 kom også inn på dette:

“Noen ganger må på en måte sjokkerende historier til for å få dem til å skjønne det. Men jeg har også elever som er veldig sensitiv for sånne ting. Det går ikke. Så ja du må kjenne elevene dine og hvordan rasisme treffer dem.”

Begge informantene var enige om at filmen har noen brutale scener som noen av elevene må skjermes for, men da er det bedre å velge en annen film som kan passe elevgruppen bedre. Felles for alle informantene var at de syntes *The hate u give* kunne gi elevene en relasjon til

karakterene og dermed tema, vise elevene alt fra strukturell rasisme til hverdagsrasisme og vise elevene hvordan rasisme kan se ut. Noen av informantene mente at filmen ga ulike perspektivet på rasisme, mens en av informantene mente filmen var polariserende og viste svarte personer som gode og hvite folk som onde. Alle informantene fokuserte på de tematikkene i filmen som kunne overføres mest mulig til rasisme i Norge.

Praktisk utførelse av filmens tematikker

Når det kom til hvordan informantene brukte filmen praktisk i undervisningen var det tydelig at de fleste jobbet nesten utelukkende muntlig med filmen og hadde fokus på å la elevene diskutere.

“Det passet veldig bra fordi det (forespørselen om å være med i dette prosjektet) kom rett etter jeg hadde vært på muntlighets kurs. Men det var veldig mye dette med å trekke lærerens stemme ut fra diskusjonen å la elevene få utforske.” (Informant 3).

Informant 3 ga elevene sitater fra filmen og lot de diskutere fritt og opplevde at elevene hadde gode diskusjoner rundt temaet. Informant 5 hadde også fokus på muntlig arbeid med filmen og lot diskusjonen gå av seg selv og knyttet det opp mot nyhetsbildet i Norge.

“(Jeg) spurte om de hadde spesifikke hendelser i Norge, og først så begynte vi egentlig bare å snakke om at ja dette er jo amerikansk veldig retta mot Amerika men har dere hørt om rasisme i Norge, er det relevant for oss og da var det liksom blanda følelser sånn jo de trodde kanskje at det var rasisme i Norge og så begynte de å tenke og da komme disse sakene opp med Atle Antonsen spesielt, så beveget vi oss litt inn på han” (Informant 5).

Dette er en fin måte å få elevene til å reflektere over rasisme ved å la dem lage koblinger selv. Informanten nevnte «*blanda følelser*». Det ble ikke spurt hva informanten mente med dette, men det kan være at dette hadde noe med hvordan elevene opplevde rasisme i Norge. De har nok lest de forskjellige nyhetssakene om rasisme utført av norske kjendiser, samtidig som de kanskje har møtt kommentarer om krenke-kulturen og at det ikke er lov å si noe som helst lenger. Dette kan bygge en følelse hos elevene av usikkerhet om rasisme faktisk foregår i Norge eller om det bare er «hårsåre» folk. Flere av informantene snakket utelukkende om at de jobbet med temaene fra filmen gjennom diskusjon.

Andre måter informantene jobbet med temaene fra filmen var gjennom å sammenligne fortid og nåtid og ta inn andre verktøy som kunne supplere filmen.

“Den ene oppgaven de skal gjør etterpå er ett venndiagram og da drar vi litt paralleller mellom fortid og nåtid.” (Informant 2)

Denne måten å jobbe på går godt i tråd med det Hauge mener er bra antirasistisk undervisning. Informant 2 hadde også aktivt brukt boken “håndbok for unge antirasister” (Williamson, 2021) som forarbeid før filmen ble vist.

“Mangfoldsbingo har (boken) her, så tror jeg og (boken) beskriver white privilege ganske godt. Og hva er hudfarge, småting som di ikke tenker over nødvendigvis, men som er noe som for de som har mørkere hud vil oppleve som sårt. Så jeg tror det er på en måte viktig å gjøre dem oppmerksom på å tenke utenfor seg selv.”

Boken kan være en god ressurs for å ta opp ulike ord og begreper innenfor temaet. Det ser ut som de fleste informantene har brukt filmen som slutten på emnet om rasisme, tatt opp rasisme generelt og i USA, før de brukte filmen Deretter brukt muntlig diskusjon med eller uten innspill fra lærer for å bearbeide tematikkene i filmen. Dette kan illustreres i sitatet fra informant 1:

“vi var i slutten av mangfolds kapitlet, og jeg trengte en grei oppsummering”

Det er ikke bare en grei oppsummering å vise filmen, det kan tyde på at man har gjort ett godt forarbeid og gir elevene mulighet til å ha kontekst rundt hendelsene i filmen før man setter dem ut i følelsene filmen bringer med. Informanten sier også at det var i slutten av «mangfolds» kapitlet. Dette skiller seg en del fra de andre informantene som sier å ha vist filmen i sammenheng med borgerrettighetsbevegelsen og Black lives matter. Uten mer informasjon om hva det kapitlet handler om vil en tro at kapitlet fokuserer mer på de likhetene og ulikhetene vi har i samfunnet. Filmene handler jo også om hvordan vi fungerer eller ikke fungerer sammen, og blir dermed en god oppsummering av det en kan tro mangfolds kapitlet handler om. Informantene hadde mest fokus på å la diskusjonene falle naturlig i etterarbeidet med filmen.

Amerikansk vs Norsk kontekst

Informantene ble spurt om hvordan de ville knyttet filmen til rasisme i Norge, og om dette i det hele tatt kunne gjøres. Dette ble spurt om og tatt med her for å vise at veien fra at rasismeundervisningen i Norge har stort fokus på USA, til å ha god rasismeundervisning om den norske rasismen kanskje ikke er så lang som vi tror. I svarene på det spørsmålet kom tre ulike poeng frem: 1. Vi har strukturell rasisme og rasialisert vold i Norge og. 2. Filmen viser en tydelig amerikansk situasjon som er langt mer “dramatisk” enn i Norge, men kan ha overføringsverdi til situasjonen i Norge. 3. Hvis en skulle gjort filmen om til å passe den norske rasismen skulle en hatt mye mer fokus på mikroagresjoner og islamofobi.

Alle informantene var enige om at situasjonen ikke er helt lik i Norge som i USA og i filmen, men at den er overførbart på ulikt nivå. Informant 1 og 3 tok frem at det er rapporter som viser at mørkhudede personer blir oftere stoppet av politiet.

“Det er jo ehm rapporter nyheter om at det norske politiet er jo heller ikke feilfri. Og at mørkhudede personer føler seg ofte mer uglesett av politiet og mer liksom mistenkeliggjort.” (Informant 1).

“Altså en kan jo bare snakke litt med ungdom, hvis du tenker, det er jo annerledes i Oslo enn det er i Stavanger og hvis du sammenligner det med å bli stoppet på gaten, det blir jo ungdom med annen hudfarge selv om det ikke er den typen vold, men det som er, en kan se spor om det kan lede til andre ting om en ikke blir hørt” (Informant 3)

Cora Alexa Døving tar for seg et helt kapittel om nettopp dette i boken sin (Døving, 2022). Poenget informant 3 kommer med om forskjellen mellom Oslo og Stavanger kan være ganske nyttig i å se på Norge vs USA. Alle situasjoner er ulike basert på mange ulike faktorer. Oslo har lenge hatt et mangfoldig miljø og en kan tenke seg at rasisme både er mindre, men og mer utbredt der enn i Stavanger. Den generelle befolkningen kan ha blitt vant til mangfoldet og dermed ha noe bedre dialog rundt rasisme, mens det kan ha vokst frem ekstremistiske miljøer som ikke godkjenner at det kommer andre enn hvite norske til hovedstaden/landet. Selv om Oslo og Stavanger har like lover og like systemer fordi det er i Norge kan rasismen vise seg ulikt. Kan en si at en ikke kan si noe om rasismen i Stavanger ved å se på hva som skjer i Oslo. Bare fordi det enda ikke har vært en Benjamin Hermansen sak i Stavanger, betyr det ikke at holdningene hos folk ikke er der til at det kunne skjedd.

Som informantene nevnte er ikke det norske politiet kjent for rasialisert vold og drap i Norge som i USA.

“Det er ikke politiet som står for det, men det er mange eksempler på rasialisert vold i Norge” (Informant 3)

Til sammen nevner informantene Benjamin Hermansen flere ganger. Tenåringen som ble drept i Holmlia i 2001 av to personer fra høyre ekstremistisk miljø. Saken er det mest kjente rasistisk motiverte drapet i Norge. Drapet på Benjamin har ledet til Benjamin prisen som løfter frem blant annet skoler som gjør godt antirasistisk arbeid. (Kristiansen, 2021) Informant 3 nevner også Arve Beheim Karlsen som ble funnet druknet etter å ha blitt jaget av menn som ropte “Drep ham” “Drep den negeren” (NRK Radio, 2022). Drapet på Johanne Zhangjia Ihle-Hansen og drapet på Ali Ghazanfar Shah kan også nevnes som eksempel på rasistisk motiverte drap i Norge (C. Hauge, 2014; Nettavisen, 2019). Så selv om det ikke er politiet som utfører rasistisk motiverte drap i Norge betyr det ikke at det ikke kan skje, og at vi må jobbe hardt for å motvirke holdningene som fører til dette.

“(..) vi har jo ikke så veldig mange eksempler på rasistisk politivold i Norge det er mer ekstremister, men at det er mer det at de samme følelsene kan ligge bak det og folk kan føle seg undertrykt i Norge og på samme måte som di gjør det” (Informant 2)

I Norge har vi ikke mange eksempler som drapet på Khalil i filmen, men vi har derimot handlingene til Anders Behring Breivik og Philip Manshaus å se på som eksempler på rasistisk vold. Disse hendelsene kan føre til redsel hos minoriteter som er helt rimelig. Samtidig kan det faktum at ungdom med minoritetsbakgrunn blir stoppet oftere av politiet (Solhjell et al., 2018) føre til en følelse av undertrykkelse som informant 2 snakker om.

Det er ikke bare å bli stoppet på gaten eller å ha en sjanse for å bli drept av ekstremister som kan være bekymringer for minoriteter

“Men det er veldig lett at man tenker så grusomt har vi det ikke i Norge, nei, men kanskje det er andre mekanismer som regulerer det hos oss, men gitt en bestemt situasjon så vet en ikke.” (Informant 3)

Informant 3 nevner måten andre kulturer og land blir fremstilt i undervisningen som en strukturell rasistisk faktor i Norge. Hen sier at den konstante negative tilnærmingen til land som Somalia, Iran og Afghanistan presser elevene til utenforskap. Det at elever bare hører negative ting om den kulturen eller det landet de eller foreldrene deres identifiserer seg med

kan føre til at de ikke stoler på egne egenskaper og frasier seg tilknytning til familie og hjemland. Informanten sier dette er en form for strukturell vold. Dette nevner og Moldrheim, men fra det ståstedet at man kan minske fordommer og rasisme gjennom å ikke bare fokusere på negative ting med en folkegruppe (Moldrheim, 2014). Det kan se ut som man gjennom å følge Moldrheims tips, og å se på informant 3 sine tanker at man kan oppnå to ting samtidig. Ved å fokusere på land og kulturer på en helhetlig måte kan man motvirke fordommer og støtte opp om elevers identiteter, og være på vei til å motvirke rasistiske tilnærminger (Hauge, 2014).

Det var ikke alle informantene som var enig i at man uten en god del bearbeiding kan si at filmen sier noe om rasismen i Norge.

“Hvis jeg skulle vist den filmen igjen for å si det sann så ville jeg brukt den i forbindelse med det amerikanske samfunnet.” (Informant 4)

Informant 4 fortsatte ved å forklare at hen ville undervist om prosessen fra slaveritiden i USA til nåtiden og da brukt *The Hate U Give* for å representere nåtiden. Hen sa at USA er et interessant studieobjekt og kan påvirke samfunnet i Norge også. Det viktigste er at elevene skjønner at hendelsene i filmen kan være realiteten noen steder i verden, men kanskje ikke i Norge. Om en ut ifra svaret til informant 4 sier: Nei, filmen viser utelukkende rasisme i USA og kan ikke si noe om hvordan rasisme foregår i Norge. En kan fortsatt se på filmen som nyttig i rasismeundervisning fordi den gir en globalisert kontekst. Ifølge Hauge: det som skjer i vårt samfunn er ikke uavhengig av det som skjer andre steder, spesielt med tanke på at elever bruker mye tid på sosiale medier der de kommuniserer med personer fra hele verden (Hauge, 2014).

Selv om noen av informantene ikke mener filmen kan si noe direkte om rasisme i Norge er de fleste informantene enige om at prosessene bak rasismen i USA og rasismen i Norge er de samme. Informant 4 sa:

“At det ikke nødvendigvis er sann at politiet går rundt og skyter folk her heldigvis, men det er faktisk andre plasser de gjør det, og grunnlaget for at det skjer er det samme grunnlaget for at det er ei som sier du ikke kan komme inn på en frisør på Jæren, det er bare litt forskjellig skala på en måte”

Her kan en si at informanten til dels bekrefter synspunktene til informant 1, 2 og 3, ved å si at grunnlaget er det samme. Det samme kommer informant 2 og 5 inn på:

“Det er jo på en måte å relatere det til hvordan Norge er i dag, at vi har noen av de samme problemene, men ikke helt på samme skalaen. Bare sammenligne litt, det menneskelige i det, følelsene og personene er jo det samme om du bor i Norge eller USA.” (Informant 2)

“Vi tok på en måte utgangspunkt at det var mye Amerikansk, men at det og var ganske overførbart til Norge og at det også var ulike rasisme saker i Norge” (Informant 5)

Konklusjonen her vil kunne være at uansett hvordan en vrir og vender på det, mikroaggresjoner eller slaveri, de underliggende drivkreftene er de samme. Det er rasialisering som fører til både mikroaggresjonene og politivolden (Eriksen, 2021).

Flere av informantene poengterte at hverdagsrasisme og mikroaggresjoner var viktigst å fokusere på i undervisningen fordi det berørte elevene i størst grad. Informant 6 kom inn på denne forskjellen mellom rasisme i USA og i Norsk kontekst. Etter å ha blitt stilt spørsmålet om hva hen ville endret i filmen for å få den til å si mer om den norske rasismen kom det et tydelig svar.

“I Norge er det mye mer mikroaggresjoner enn i USA og mye knyttet til Islamofobi. Fremmedfrykten er størst”

Dette kom også blant annet informant 4 innpå når hen snakket om hva som var det viktigste i rasism undervisningen.

“Gjør elevene bevisst på rasisme, i hverdagen, gjerne ikke sånn tydelig rasisme som gjerne var i sentrum før der det var veldig svart mot hvitt hvis en kan si det på den måten, men kanskje mer dette med hva er egentlig hverdagsrasisme, hva er krenkelse liksom alle disse ordene som har dukket opp i nyere tid, meg personlig så har jeg for eksempel samfunnsfag og norsk som fag som på en måte begge går inn på dette med dannelses delen av utdanning, og der fokusere jeg nok, hva skal en si da, i undervisningen så prøver jeg å være bevisst på at elevene og skal bli, at elevene skal bli bevisstgjort.”

Dette kan en også ta tilbake til hva informantene syntes var viktigste element i filmen hvor de fleste nevnte Starrs relasjoner til vennene sine. Det er mikroaggresjonene som er lettest å ta tak i på individ nivå. Det er også holdningene som fører til mikroaggresjonene som er aktivt med på å opprettholde rasistiske praksiser (Døving, 2022). Det er derimot også mikroaggresjonene som kan være vanskeligst å legge merke til for de som ikke står på mottaker siden.

“Og litt den sånn at nordmenn er ikke alltid klar over at ting dem sier eller ting dem gjør kan ha negative konsekvenser.” (Informant 1).

Derfor er det kanskje viktigst å ta opp hverdagsrasisme og mikroagresjoner i rasismeundervisning, og fokusere, som de fleste av informantene har gjort, på delene av filmen som tar for seg mikroagresjoner. Dette kan igjen gjøre undervisningen mer relevant for elevene, slik at filmen ikke bare bidrar til at elevene får kunnskap om rasisme i USA, men at de også får forståelse for hvordan små kommentarer og handlinger kan ha stor påvirkning.

5. Konklusjon

For å oppsummere denne oppgaven blir forskningsspørsmålene brukt for å oppsummere og drøft hovedfunnene for å konkludere med **hvilke refleksjoner har 6 samfunnsfaglærere rundt egen rasismeundervisning og bruk av filmen *The hate u give* for å styrke rasismeundervisningen**. Forskningsspørsmål en og to er satt under en overskrift ettersom funnene gjerne er koblet sammen. Etter presentasjon av hovedfunnene følger en refleksjon over valg av metode og teori, og forbedringspunkter. Til slutt blir det presentert en mulig fortsettelse på forskning innenfor tema.

5.1 Oppsummering av hovedfunn

Rasismeundervisning i Norge er mangelfull og fokuserer for mye på USA

Ut ifra funnene i denne oppgaven er alle informantene enige om at rasismeundervisningen i Norge kan ha mangler. De fleste av informantene har påpekt en mangel på fokus på rasisme i Norge og i nåtiden. Informantene ønsker et større fokus på konteksten mellom historien og resten av verden når det kommer til rasismeundervisning. Dette samsvarer med Hauge sine anbefalinger om at antirasistisk undervisning ikke bare skal handle om fortiden, men må sees i en historisk, kulturell og global kontekst (Hauge, 2014). Selv om man vil ha et fokus på den norske rasismen istedenfor USA, så bør også rasisme i amerikansk kontekst inkluderes. De fleste informantene har vist et eget initiativ til å bedre denne delen av undervisningen og de utbedrer det de selv synes mangler i undervisningen. Flere av informantene kan føle seg alene

i fokuset på rasismeundervisning og at undervisningen på temaet avhenger av hvor i landet du jobber og hvilken skole du er ansatt på.

Funnene på hva informantene mente om rasismeundervisningen i Norge er ikke overraskende. Dette kan også vises i hvor enige informantene var på akkurat dette punktet. Derimot skal det nevnes at de fleste informantene er engasjert innenfor temaet, og hadde en gjort intervjuene med informanter som ikke var det kunne en fått helt andre svar. Det er for eksempel problematisk at informant 5 aldri har vært borte i rasismeundervisning før deltakelsen i denne oppgaven. Det gir ett inntrykk av at man kan velge å ta bort rasismeundervisning, som igjen virker som at læreplanen bør inkludere rasisme spesifikt i læreplanmål, ettersom så stor andel elever med minoritetsbakgrunn opplever rasisme i skolen. Derimot er ikke denne studien representativ og dette kan være et engangstilfelle og ikke en gjennomgående trend.

«Rasisme påvirker oss alle, bare på ulike måter»

Alle informantene sa at deres ståsted i samfunnet og ovenfor rasisme påvirket hvordan de kunne undervise om rasisme. En av informantene hadde derimot ett litt selvmotsigende syn på det. Informant 3 mente at hen var helt klar over at det er helt umulig å vite hvordan det er å ha en annen hudfarge, men samtidig mente informanten at hen ikke hadde undervist annerledes om rasisme om hen ikke var hvit. Dette kan bli en overført fargeblind tankegang; man vet at rasisme eksisterer og vi opplever det ulikt, samtidig sier hen at hen ville undervist om det likt selv om en hadde opplevd rasisme på kroppen? På samme måte som man ikke vil si at man snakker likt om krig om man har opplevd det, tror jeg heller ikke at man kan undervise likt om rasisme fra et majoritets perspektiv versus et minoritetsperspektiv. Det er ikke dermed sagt at undervisningen blir feil eller ikke er antirasistisk nok. Jeg tror det er krevende å undervise fullstendig fra et perspektiv man ikke har, men man kan selvfølgelig prøve så godt det lar seg gjøre. De to informantene med minoritetsbakgrunn var også klar på at det perspektivet de kunne gi er viktig for elevene og at det er viktig at lærere kommer fra ulike bakgrunner. Man må kunne vise rasisme både fra majoritetens side og minoritetens side, og for å kunne gjøre det skikkelig trenger man lærere som har majoritets bakgrunn og lærere som har minoritetsbakgrunn. Harlap og Riese (2014) ønsker at lærere skal reflektere over deres rolle og hvordan de bidrar til diskriminerende praksiser uten å være klar over det. Å ha et

bevisst forhold til sitt eget ståsted når det kommer til rasisme er viktig. Gjennom svarene sine viser informantene at de har reflektert over, og fortsetter å reflektere over sin rolle.

Tidligere forskning har vist at lærere ofte kvier seg fra å snakke om rasisme i klasserommet. Informantene i denne oppgaven kvier seg derimot ikke. Selv om de kunne føle på ubehag, spesielt om det bare var en person med minoritetsbakgrunn i en klasse som bestod av flest hvite etnisk norske elever. Informant 1, som selv har minoritetsbakgrunn, sa at hen synes det er vanskeligere å undervise om rasisme på et personlig plan, om en bruker lærerens og elevenes egne erfaringer med rasisme i en relativt homogen klasse. Det er interessant å tenke over hvorfor informanten følte det slik. Kan dette ha med opplevelser av å bli fortalt at de er hårsåre om de deler sine erfaringer? For minoriteter kan nok det å undervise om rasisme være ubehagelig på en annen måte enn for majoritets lærere, fordi man må gjenoppleve vonde situasjoner hvor man selv har vært offer. Jeg kan se for meg at dette også kan være tilfelle i andre vonde opplevelser. Det er ikke ofte en hører lærere dele åpent om mobbing, voldtekt eller annen personlig diskriminering i stor grad. I en klasse med 40% prosent minoriteter vil det være flere elever som deler følelsene og opplevelsene og det kan gjøre det mindre utfordrende å snakke om. Dersom man bare er en eller to som har opplevd noe kan en føle at alle øyne er på den eller deg. Dette kan også ses på som å følge pedagogisk klokskap og vurdere hva som er riktig undervisningspraksis med henhold til elevsammensetningen (Eriksen et al., 2022).

Alle følelser av sinne, frustrasjon og sårbarhet knyttet til å undervise om rasisme blir nevnt som ubehag av Røthing (2019). Det er ikke sikkert at informantene ser på dette som sider av samme sak. Det å synes det er vanskelig å undervise om rasisme når kun en elev er minoritet i en klasse kan det være informantene ikke ser på som det samme som å føle det er ubehagelig å undervise om rasisme generelt. Informant 1,2,3 og 6 jobber mye med temaet og er forkjempere for å få inn mer av temaet i undervisningen, også tverrfaglig. Viktigheten de føler ved temaet kan være en grunn til hvorfor de ikke synes det er ubehagelig. Om de møter på noe som kan være ubehagelig så ønsker de å stå i det. Å omfavne ubehaget som er det Røthing fremmer som en styrke (Åse Røthing, 2019). Informant 5 har som nevnt aldri undervist om det før og underviste for første gang om det i en etnisk norsk hvit majoritets klasse. Dette kan gjøre muligheten for at ubehagelige situasjoner og konfrontasjoner oppstår til mindre sannsynlig. Som Faye nevner er det risikoen for konfrontasjon som øker ubehaget i et sensitivt tema (Faye, 2021).

Informantene synes rasisme er et så viktig tema og det å unngå temaet gjør ting verre. Noen av informantene tenkte ikke så mye på hvem som var i klasserommet når de skulle undervise om rasisme, men at det fantes situasjoner hvor det måtte tas i betraktning. Informant 4 sa hen syntes det var litt ironisk at hen tenkte på hvem elevene var når det ble undervist om rasisme fordi hen følte det kanskje kunne spille mer inn i det, men samtidig var hen tydelig på at man har ulike møter med temaet og derfor vil en ha ulike reaksjoner når det snakkes om. CRT trekker frem det å være bevisst på hvordan rasisme treffer oss og om man ignorerer forskjellen på hvordan det treffer så blir det som å videreføre en fargeblind tankegang (Bang Svendsen, 2022). Utsagnet til informant 3 om at informanten mener hen ikke hadde undervist annerledes om hen ikke var hvit er en illustrasjon på hvordan lærere kan ha en fargeblind tilnærming. Samtidig fortsetter denne informanten motsigende ved å si at hen vet at hen aldri vil vite hvordan det er å ha en annen hudfarge. Informanten er klar over sin posisjon i samfunnet, men gjennom CRT vil en si at også undervisningen om rasisme vil direkte påvirkes av at informanten er hvit. Som CRT poengterer blir dette en naiv måte å se verden på når vi vet at rasisme foregår og at det er elever som opplever rasisme i stor grad i skolen. En slik tankegang kan derfor hindre anerkjennelse av rasismen i Norge (Delgado, 2017, s.27).

Et av de interessante funnene under denne tematikken var at informant 5 kommenterte på at personer som har opplevd rasisme kanskje kan ha mer aggresjon i forhold til temaet og dermed ikke kunne undervise nyansert om temaet. Dette var samme informant som aldri hadde undervist om rasisme før og som jobbet på en skole med homogen elevsammensetning og lærerstab. Det kan være nærliggende å tro at denne tanken kom fra en mangel på eksponering for lærere og elever som har opplevd rasisme. Utsagnet kommer frem på en måte som kanskje antyder at man kan være nøytral når det kommer til rasisme, eller at folk som ikke er ofre for rasisme kan leve i en verden hvor de ikke har opplevelser knyttet til rasisme som vitne eller pådriver. Rasismeundervisning skal ikke være nøytral, det er skolens plikt å undervise med demokrati og medborgerskap i grunn. Å velge en nøytral stilling til rasisme er ikke å følge disse verdiene. En ting er sikkert og det er at ingen tenker eller handler likt om en har opplevd eller ikke opplevd rasisme som offer. Påstanden kan være riktig for noen mens det kan også være motsatt i noen tilfeller, at de som ikke har opplevd rasisme ikke kan undervise like nyansert. Rasisme er kategorisert som et kontroversielt, emosjonelt og sensitivt tema, uansett hvem du er vil det være følelser med i undervisningen (Eriksen et al., 2022).

Critical race theory tar frem viktigheten i det å inkludere minoritetens stemme i samfunnet for å få et nyansert bilde (Delgado, 2017). Derfor er det også viktig å inkludere minoriteters stemmer i undervisningen, og en god måte å gjøre det på er å ha lærere med forskjellige bakgrunner. Det var flere ganger at de to informantene påpekte at de ønsket at det å snakke om rasisme ikke skulle handle om å beskyldte folk for å være rasister med en gang de sier noe rasistisk. En må være åpen for å lære og vite at man kan gjøre feil uten at man er en dårlig person for det. De to informantene påpekte også at det var viktig at elevene lærte å respektere andres perspektiv selv om de ikke nødvendigvis er enige med de perspektivene.

Film gir emosjonell tilknytning til tema

Informantene var alle enige om at film var et godt verktøy i rasismeundervisningen. Filmer kan åpne for å gi elevene en emosjonell og visuell tilknytning til tema som igjen kan føre til at de følger bedre med og ønsker å lære mer. Stoddard og Wagner har også i sine studier funnet at dette er en av de viktigste grunnene for at lærere viser film i undervisning (Stoddard et al. Wagner 2018). Som Stoddard og Wagner har funnet i sine studier om film i undervisning var også det å vekke følelser og skape variasjon i undervisningen de poengene som alle informantene dro frem. Flere av informantene syntes filmer er et godt verktøy for å kunne vise elevene perspektiver som de selv ikke har mulighet til å vise. Slik kan en nærme seg det informant 6 synes er viktig om å kunne vise andre perspektiver enn det en selv kan fremstille. Det at film kan øke elevenes evne til perspektiv taking er et av Moldrheims viktigste argumenter for å bruke film for å motvirke fordommer (Moldrheim, 2014). Film kan også ha negative sider ved at de kan ta for lang tid ut fra den vanlige undervisningen og elever kan føle de ikke trenger å følge med. En av informantene kom også inn på at komedie kan virke positivt i undervisning i ett så vanskelig tema som rasisme og gjøre elevene mer mottagelige. Andre informanter syntes at noen elever trenger å se de voldelige hendelsene, som er en del av virkeligheten, for å forstå alvoret når det kommer til rasisme, spesielt når de ikke blir direkte berørt av det selv.

The hate u give tar for seg viktige tematikker som identitetskamp, fargeblindhet og mikroagresjoner

De elementene ved filmen som informantene syntes var viktigst var det mye enighet om. Flere av informantene nevnte at filmen viser et perspektiv de selv gjerne ikke klarer å vise, og at elevene kunne kjenne seg igjen i karakterene ettersom karakterene var like gamle som de selv. Dette kunne føre til at elevene var mer mottagelige for tematikkene i filmen. I tillegg viser filmen rasisme i nåtid istedenfor å handle om slaveritiden og borgerrettighetsbevegelsen.

Noen av informantene nevnte at hovedkarakterens identitetskamp var viktig, spesielt ovenfor minoritets elever. Dette viser at filmen ikke bare kan brukes for å få majoritets elever til å forstå rasisme, men også hjelpe minoritets elever til å stå opp for seg selv. Det er noe vi gjerne kan huske på når vi underviser om rasisme, at det ikke bare skal får hvite elever til å reflektere over egne handlinger og belære, men at det også skal møte minoritets elever på en måte som de også kan lære av. Rasismeundervisning skal ikke bare vise minoritets elever de problemene med rasisme de kan komme til å møte på. Rasismeundervisning skal ikke retraumatisere elever som har opplevd rasisme, og derfor må vi, som noen av informantene har påpekt, ta i betraktning hvordan rasisme møter elevene en skal undervise for.

Det elementet i filmen som flest av informantene kom innpå var relasjonen mellom hovedkarakteren og vennene hennes. Den delen av filmen viser godt hvordan mikroaggresjoner kan se ut og hvordan man kan stå opp mot dem, i tillegg til å åpne for at elevene skal kunne få kompetanse i hvordan de kan reagere når de blir konfrontert med fordommer.

Det er viktig å la elevene reflektere og diskutere rundt temaet

Svaret som gikk igjen hos informantene om hvordan de praktisk jobbet med filmen i undervisningen var gjennom diskusjon. Noen av informantene fokuserte på en naturlig diskusjon i samhandling mellom lærer og elever, mens andre brukte muligheten til å la elevene diskutere uten at lærerstemmen styrte samtalen. Diskusjon virker som en god måte å få elevene til å lære noe fra filmen gjennom å sammenligne med opplevelser fra egne liv og nyhetsbildet.

Informant 5 nevnte at elevene hadde «blandede følelser» når det gjaldt spørsmålet om rasisme finnes i Norge. Her skulle jeg ha bedt informanten om å forklare hva hen mente, men det ble ikke gjort. Jeg tror derimot at dette kan være blandede følelser i forhold til nyhetsbilde, de ser

folk snakke om de rasistiske handlingene de har opplevd mot seg, men de ser også folk snakke om hvor hårsåre folk er og at ingen har lov å si noe som helst lenger. Her vil jeg gå tilbake til sitatet fra Europarådet (2017) om å gi elevene en arena for å utforske følelsene knyttet til kontroversielle tema. I slike situasjoner er det så viktig å navigere elevene gjennom det slik at de ikke havner på den ene eller andre siden av det ekstreme. Man må passe på at elevene ikke tror at rasisme aldri skjer i Norge, men samtidig også passe på at det ikke går rundt og er redde for å si fargen svart fordi de er redde for å si noe feil. Det er skolens oppgave å hjelpe elevene å navigere rundt temaet slik at man respekterer andre sine følelser, samtidig som man føler seg trygg på at man har lov å si sine meninger og at man derifra kan ha en diskusjon om hva som er rimelig og ikke.

En av informantene supplerte klasseromsdiskusjon med bruk av boken håndbok for unge antirasister der det ble tatt i bruk «mangfolds bingo» og «white privilege check». Informanten tok også i bruk venn-diagram slik at elevene praktisk kunne sammenligne den historiske konteksten med den kulturelle konteksten. Hauge nevner denne historiske og kulturelle konteksten som veldig viktig i rasismeundervisning (Hauge, 2014). Det å la elevene sammenligne det historiske og det kulturelle lærer elevene å se hvordan ting henger sammen og at rasisme ikke bare handler om enkelt hendelser, men om systemet som gjør at hendelsene skjer.

The hate u give kan fortelle noe om den norske rasismen

Noen av informantene mente handlingen i filmen *The hate u give* direkte kunne si noe om rasisme i Norge, mens andre mente filmen var sær-amerikansk, men med overførbarhet til rasisme i Norge. Samtidig nevnte en av informantene at den største forskjellen mellom handlingen i filmen og det amerikanske samfunnet opp mot det Norske samfunnet, er at det er mye mer mikroagresjoner i Norge. Ved et fokus på hovedkarakteren sin relasjon til vennene sine og hennes egen identitetskamp får man et fokus på mikroagresjon og kan direkte sammenligne det med rasisme i Norge. Alle informantene var enige om at følelsene og drivkreftene bak rasismen i filmen/USA og Norge er det samme, selv om de utarter på ulike måter. Dette kan fremheve diskusjonen om det finnes strukturell rasisme i Norge eller ikke. Man klarer ikke helt sette ord på det eksplisitt, altså ofte kan man ikke komme på hvordan man har strukturell rasisme i Norge. Men man vet fortsatt at rasialiseringsprosessen som

Eriksen (Eriksen, 2021) skriver om er der. Svarene som kom frem på dette temaet minner litt om kritikken mot CRT i europeisk og norsk kontekst. Den blir kritisert for å være særamerikansk, men i bunnen finner man de samme systemene om man bare ser litt nærmere på systemene og hverdagsrasismen (Keskinen et al., 2009).

Flere av informantene har nevnt at «følelsene er de samme» om det er snakk om politivold i USA, at noen ikke får komme inn på en frisør på Jæren eller at noen steiner en mann til døde på grunn av hudfargen deres. Jeg tror vi må ta det litt tilbake her. Det blir en del sammenligning mellom strukturelle rasisme og mikroagresjoner, politidrap og sivile drap. Jeg tenker det må være viktig å skille mellom det som stammer fra strukturer, ignoranse og fremmedfrykt og det som direkte stammer fra hat. Jeg tror alt stammer fra rasialiseringsprosessen som Eriksen (Eriksen, 2021) nevner. Derimot er det forskjell på å drepe noen fordi du aktivt hater dem grunnet deres hudfarge og det å drepe noen fordi du har blitt oppdratt til å frykte en person med mørkere hud mer enn en person med lysere hud. Det er viktig å stoppe både den strukturelle rasismen, mikroagresjonene og ekstremisme, men vi må være klare på at ekstremisme har andre faktorer enn bare rasialisering og rasisme bak seg. Å skille godt mellom disse kan gjøre det mindre ubehagelig å snakke om fordi man ikke sammenligner å spør noen hvor de er fra, med noen som drepte noen fordi de hatet utseende deres.

The hate u give kan være en god måte å skifte fokus fra USA og slaveri til å snakke om det som faktisk skjer rundt oss. Samtidig som at filmen åpner for å forstå sammenhengen mellom USA og Norge, fortiden og nåtiden. Akkurat slik Hauge mener man bør gjøre i anti rasistisk undervisning.

Funnene i denne oppgaven kan vise til at rasismeundervisningen i Norge fortsatt har mangler, men at lærere, som informantene i denne oppgaven, er med på å styrke. Derimot er det noen av utsagnene til lærerne som kan være problematiske, som at en av informantene mente at man ikke kan være nyansert i undervisningen om rasisme dersom man har opplevd rasisme. Oppgaven kan også bekrefte at film er en god ressurs i rasismeundervisning for noen lærere og at filmen *The hate u give* kan lære elevene mye om temaet, om det så er om rasisme i Norge og USA, eller bare om rasisme i USA med overførbarhet til Norge. Det kan trekkes frem to viktige poeng som kom frem i denne oppgaven; (1) Vi trenger lærere med ulike bakgrunner for å kunne vise elever ulike perspektiv, men der en ikke kan det vil film være en

god måte å tilnærme seg andre perspektiver og vekke emosjonell tilknytning til ett tema for elevene. (2) Rasismeundervisning er ikke nøytral, våre møter med rasisme påvirker hvordan vi underviser om rasisme.

5.2 Refleksjon rundt teori og metode

Når det kommer til de teoretiske og metodiske valgene for oppgaven er det noen ting som kunne gjort oppgaven bedre. Kvalitativt intervju som metode passet godt for problemstillingen ettersom formålet var å få utdypende svar på de spørsmålene informantene ble stilt. Derimot var det flere ganger informantene kom med poeng som skulle vært fulgt opp i større grad enn det ble. Noe av grunnen til dette var for å ikke grave for mye slik at det ble ukomfortabelt når temaet var så sensitivt. Det kunne også gjort funnene bedre med et større antall informanter, og en større forskjell i hvor engasjert informantene var i temaet.

Ettersom temaet for denne oppgaven er rasismeundervisning og en del av fokuset har vært på å fremme minoritetsperspektiv var det naturlig å ha informanter som selv er minoriteter. Det var ikke en selvfølge å finne informanter med minoritetsbakgrunn ettersom det ikke er så mange lærere med minoritets bakgrunn. Ved å ha to informanter som kunne fremme et minoritetsperspektiv ble det ikke bare hvite majoritetslærere som svarte på spørsmål om rasisme fra en hvit majoritets lærer student. Deres bidrag illustrerte hvorfor minoritets perspektiv er viktig.

Teorien som ble brukt var bekreftende ovenfor funnene i oppgaven, spesielt når det kom til teori om antirasistisk undervisning og informantenes tanker rundt rasismeundervisning. Det mangler derimot teori og forskning på feltet om bruk av film i rasismeundervisning. Mer forskning på dette tema kunne gitt bedre teori til oppgaven og dermed styrket funnene bedre. Når det kommer til Kritisk rase teori (CRT) ble teorien brukt både for å støtte valg av filmen *The hate U give* i oppgaven, og for å styrke og synliggjøre informantenes tanker om rasisme i Norge versus USA, og videre bekrefte at CRT kan bli brukt som grunnlag i anti rasistisk undervisning.

5.3 Videre forskning

I innledningen til denne oppgaven ble en Aftenblad-artikkel om at politikere ikke ville kartlegge hverdagsrasisme tatt frem. Det faktum at en har forskning som viser at barn og unge opplever mye rasisme, men man unngår å kartlegge det er problematisk og viser at samfunnet lener seg på en fargeblind tilnærming til rasisme. En måte å gå bort fra en fargeblind tilnærming til rasisme er gjennom å styrke den antirasistiske undervisningen i norske skoler. Det trengs mer forskning på antirasistisk undervisning. Forskning viser at alt for høy andel av barn og unge opplever rasisme på skolen og da kan vi ikke kvie oss fra å snakke om rasisme i klasserommet. Hadde jeg fått muligheten til å forske videre på dette temaet hadde jeg forsket på effekten av å ha lærere som kommer fra ulike bakgrunner i klasserom i hele Norge. Informant 6 nevnte også at hen liker å bruke komedier i rasismeundervisning, det hadde vært interessant å undersøke effekten av komedie i rasismeundervisning. På generell basis trengs det nok også mer forskning på hvordan en kan forme rasismeundervisning til å være nyttig både for majoritets og minoritets elever. Det trengs også mer forskning på bruk av film i rasismeundervisningen generelt og hvordan det påvirker elevers læring positivt og eller negativt.

Når det kommer til bruk av filmen *The hate u give* i rasismeundervisning hadde det vært mulig å forske videre på hvordan filmen treffer fra ett elev perspektiv, og å observere bruken av filmen i klasserom. Det hadde i tillegg vært interessant med forskning rundt bruk av boken og filmen sammen i undervisning ettersom flere har kritisert filmadapsjonen for å ta bort mye av det som er positivt med boken. Blant annet fordi bokforfatteren er en svart kvinne mens manusforfatteren er en hvit kvinne.

Bruk av CRT i lærerutdanning og senere i skolen kan være nyttig. Selv om CRT har blitt forbudt å undervise om på flere skoler i USA, kan en si at grunnen til at det er forbudt er akkurat hvorfor vi skal ta det inn i skolen i Norge. Men for å gjøre dette kreves det enda mer forskning og opplæring på temaet.

Referanseliste

Arif, S. (2021). *Black Lives Matter: En kvalitativ studie av et utvalg lærere og elevers oppfatning av rasisme og tematikken Black Lives Matter i skolen* [MasteroppgaveMF vitenskapelig høyskole for teologi, religion og samfunn]. Mf Open. <https://mfopen.mf.no/mf-xmlui/handle/11250/2770100>

Bang Svendsen, S. H. (2022). Hva er kritisk raseteori—Og kan det brukes til å belyse rasisme i Norge? Døving C.A I *Rasisme: Fenomenet, forskningen, erfaringene* (ss. 42–54). Universitetsforlaget.

Bangstad, S., & Døving, C. A. (2015). *Hva er rasisme* (utg. 57). Universitetsforlaget.

Berg, T. K. (2013). *Rasisme i skolen: Arbeid mot rasisme på skoler med ulik elevsammensetning* [Masteroppgave, Universitetet i Oslo]. <https://www.duo.uio.no/handle/10852/37796>

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>

Brox, O. (1997). «De liker oss ikke»: Den norske rasismens ytringsformer. I *Norbok*. Tano Aschehoug. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2009022500057

Børgesen, T. (2022). *Elevers fortellinger om rasisme En kvalitativ studie av hvilke erfaringer elever på 7. Trinn har med rasisme* [Masteroppgave, Universitetet i Stavanger]. <https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/handle/11250/3004269>

Cappelen Damm. (u.å.). *Skolen*. Skolen. Hentet 1. mai 2023, fra <https://skolen.cdu.no/>

Chakrabarty, N., Roberts, L., & Preston, J. (2012). Critical Race Theory in England. *Race, Ethnicity and Education*, 15(1), 1–3. <https://doi.org/10.1080/13613324.2012.638860>

Dalby, H. M. (2021). «Det er viktig å anerkjenne at rasisme er et problem» [Masteroppgave,

Norges teknisk vitenskapelige universitet]. <https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/handle/11250/2785080>

De nasjonale forskningsetiske komiteene. (2016). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. De nasjonale forskningsetiske komiteene. <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/hum-sam/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora/>

Deldén, M. (2016). Det räcker inte att bara visa en film: Historisk spelfilm i undervisningen. I *Medier i historieundervisningen*. <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-118159>

Delgado, R. (2017). *Critical race theory: An introduction* (Third edition., Bd. 20). University Press.

Dembra. (u.å.). *Dembra Norge – Mot utenforskap og hat i skolen*. Dembra Norge. Hentet 25. april 2023, fra <https://dembra.no/no/>

DiAngelo, R. (2018). *White fragility: Why it's so hard for white people to talk about racism*. Beacon Press.

Diskrimineringsnemda. (u.å.). *Diskriminering*. Diskrimineringsnemda. Hentet 2. mai 2023, fra <https://www.diskrimineringsnemnda.no/klagegrunnlag/diskriminering>

Dowie-Chin, T., Cowley, M. P. S., & Worlds, M. (2020). Whitewashing Through Film: How Educators Can Use Critical Race Media Literacy to Analyze Hollywood's Adaptation of Angie Thomas' *The Hate U Give*. *International Journal of Multicultural Education*, 22(2), Artikkel 2. <https://doi.org/10.18251/ijme.v22i2.2457>

Døving, C. A. (2022). *Rasisme: Fenomenet, forskningen, erfaringene*. Universitetsforlaget.

Eddo-Lodge, R. (2017). *Why I'm no longer talking to white people about race*. Bloomsbury publishing.

Edgren, H., Nordberg, K. H., & Roos, M. (2021). *Masteroppgaven i samfunnsfag: En*

håndbok for lærerstudenter. Universitetsforlaget.

Eriksen, K. G. (2021). Mot utvidede forståelser av rasialisering og rasisme i skolen. *Nordisk tidsskrift for pedagogikk & kritikk*, 7, 104-. <https://doi.org/10.23865/ntpk.v7.2445>

Eriksen, K. G., Goldschmidt-Gjerløw, B., & Jore, M. K. (2022). *Kontroversielle, emosjonelle og sensitive tema i skolen*. Universitetsforlaget.

Europarådet. (2017). *Å undervise i kontroversielle tema*. Utdanningsdirektoratet. <https://rm.coe.int/a-undervise-i-kontroversielle-tema/1680748448>

Faye, R. (2021). Rom for ubehag i undervisning om rasisme i klasserommet. I *Rom for ubehag i undervisning om rasisme i klasserommet* (ss. 179–199). Universitetsforlaget. <https://doi.org/10.18261/9788215041261-2021-08>

Ferguson, L. (2018). Review of *The Hate U Give*, Thomas, Angie [Review of *Review of The Hate U Give, Thomas, Angie*, av A. Thomas]. *CLA Journal*, 61(4), 266–267.

Gibson, V., & Jamison, D. (2021). Practical Teaching Is Antiracist Teaching. *Language Arts*, 99(1), 60–63.

Goldberg, D. T. (2009). *The Threat of Race: Reflections on Racial Neoliberalism* (1. Aufl., ss. xi–xi). Wiley-Blackwell. <https://doi.org/10.1002/9781444304695>

Gooding, A. K. (2021). “*En kvalitativ studie av læreres erfaringer med Dembra-samarbeid for å forebygge rasisme i skolen*” [Masteroppgave, Universitetet i Stavanger]. <https://uis.brage.unit.no/uis-xmlui/handle/11250/2977281>

Hamad, R. (2020). *White tears/Brown scars*. Catapult.

Harlap, Y. (2022). Mikroagresjon—Hva dreier det seg om? I *Rasisme: Fenomenet, forskningen, erfaringene* (ss. 139–158). Universitetsforlaget.

Harlap, Y., & Riese, H. (2014). Hva skjer når vi ser farge innen utdanning? Mulighetene ved

å teoretisere rase i skolen i et «fargeblindt» Norge. I *Kompetanse for mangfold* (ss. 190–214). Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Hauge, A.-M. (2014). *Den felleskulturelle skolen* (3. utg.). Universitetsforlaget.

Hauge, C. (2014, august 11). – *Rundt sto folk og ropte «drep dem, drep dem»*. Bergensavisen. <https://www.ba.no/1-41-7521549>

Heum, T. (2015, mai 19). *Film som faglig-pedagogisk ressurs i historie*. Utdanningsforskning.no. <https://utdanningsforskning.no/artikler/2015/film-som-faglig-pedagogisk-ressurs-i-historie/>

Hjellestad, T. B. (2021). «*Vi vil ha rettferdighet I*»: *En studie av temaet rasisme i The Hate U Give og Tante Ulrikkes vei* [Masteroppgave, Høgskulen på Vestlandet]. <https://hvlopen.brage.unit.no/hvlopen-xmlui/handle/11250/2767665>

Keskinen, S., Skaptadóttir, U. D., & Toivanen, M. (2019). *Undoing Homogeneity in the Nordic Region: Migration, Difference and the Politics of Solidarity (Edition 1)* (1. utg.). Taylor & Francis. <https://doi.org/10.4324/9781315122328>

Keskinen, S., Tuori, S., Irni, S., & Mulinari, D. (2009). *Complying With Colonialism: Gender, Race and Ethnicity in the Nordic Region* (ss. ix–ix). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315573212>

Lenz, C. (2022, januar 26). *Rasismedebatten i klasserommet*. Dagsavisen. <https://www.dagsavisen.no/debatt/2022/01/26/rasismedebatten-i-klasserommet/>

Magno, C., & Becker, A. (2021). Media Review of “Entre Les Murs (the Class)” and “The Hate U Give”. *Routledge*, 53(1), 57–60.

Marcus, A. S., Metzger, S. A., Paxton, R. J., & Stoddard, J. D. (2010). *Teaching history with film: Strategies for secondary social studies*. Routledge.

Marcus, A. S., & Stoddard, J. D. (2007). *Tinsel Town as Teacher: Hollywood Film in the*

High School Classroom. *The History Teacher*, 40(3), 303–330.

Marshall University. (2022, august 8). Banned Books 2022—The Hate U Give. *Marshall Libraries*. <https://www.marshall.edu/library/bannedbooks/the-hate-u-give/>

Mendelson, S. (2018, oktober 1). *Review: «The Hate U Give» Is An Oscar-Worthy Masterpiece*. Forbes. <https://www.forbes.com/sites/scottmendelson/2018/10/01/review-the-hate-u-give-is-an-oscar-worthy-masterpiece/>

Midtbøen, A. H. (2022). Rasisme på norsk: Begreper og realiteter. I *Rasisme: Fenomenet, forskningen, erfaringene* (ss. 25–41). Universitetsforlaget.

Midtbøen, A. H., & Rogstad, J. (2010). Den utdannede, den etterlatte og den drepte: Mot en ny forståelse av rasisme og diskriminering. *Sosiologisk tidsskrift*, 18(1), 31–52. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2928-2010-01-03>

Moldrheim, S. (2014). Kløkt og fordom: Om holdningsendring i klasserommet: English title: Prudence and prejudice. On changing attitudes in the classroom. *FLEKS - Scandinavian Journal of Intercultural Theory and Practice*, 1(1), Artikkel 1. <https://doi.org/10.7577/fleks.841>

Nettavisen. (2019, august 15). *Johanne Zhangjia Ihle-Hansen, Drap | Dagbladet: Drapet på Johanne Ihle-Hansen var rasistisk motivert*. Nettavisen. <https://www.nettavisen.no/nyheter/dagbladet-drapet-pa-johanne-ihle-hansen-var-rasistisk-motivert/s/12-95-3423829006>

NRK. (2020) *Norsk-ish.. NRK-TV*. <https://tv.nrk.no/serie/norsk-ish>

NRK Radio. (2022, mars 17). *Kva skjedde med Arve Beheim Karlsen? - Hele historien*. NRK Radio. https://radio.nrk.no/podkast/hele_historien/sesong/kva-skjedde-med-arve-beheim-karlsen

Paulsen, H. C. (2023, april 17). *Fikk ikke flertall for å kartlegge hverdagsrasisme: – Det var vondt*. Stavanger aftenblad. <https://www.aftenbladet.no/lokalt/i/5By5Ab/fikk-ikke-flertall-for->

aa-kartlegge-hverdagsrasisme-det-var-vondt

Ramirez, C. (2022). Fargeblindhet i norsk skole. I *Rasisme: Fenomenet, forskningen, erfaringene* (ss. 378–392). Universitetsforlaget.

Sandberg, S. M. (2021). *Young Adult Fiction Tackling American Race Relations: Understanding the Black Lives Matter Movement Through The Hate U Give and Dear Martin* [Masteroppgave, NTNU]. <https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/handle/11250/2980173>

Sanden, T. S. (2018, desember 19). (+) *Andre generasjons innvandrere Arafat Malik (24): - Jeg levde i to forskjellige verdener, derfor ble jula ekstra vanskelig*. [dolen.no](https://www.dolen.no).
<https://www.dolen.no/nyheter/i/m1BLOq/andre-generasjons-innvandrere-arafat-malik-24-jeg-levde-i-to-forskjellige-verdener-derfor-ble-jula-ekstra-vanskelig>

Schuessler, J. (2021, november 8). *Bans on Critical Race Theory Threaten Free Speech, Advocacy Group Says—The New York Times*. The new york times.
<https://www.nytimes.com/2021/11/08/arts/critical-race-theory-bans.html>

Seeberg, M. L. (2011). *Kunnskapsstatus (1990-2010): Forskning om etnisk diskriminering av barn og unge* (Bd. 8/2011). NOVA.
[https://www.nb.no/search?q=oaiid:"oai:nb.bibsys.no:991121461554702202"&mediatype=bøker](https://www.nb.no/search?q=oaiid:)

Shah, N., & Coles, J. A. (2020). Preparing Teachers to Notice Race in Classrooms: Contextualizing the Competencies of Preservice Teachers With Antiracist Inclinations. *Journal of Teacher Education*, 71(5), 584–599. <https://doi.org/10.1177/0022487119900204>

NRK. (2015-2017) *SKAM*. NRK-TV fra <https://tv.nrk.no/serie/skam>

Skjong, H. (2019, august 20). – *Rasismeundervisning må handle om mer enn apartheid og Martin Luther King jr*. <https://www.utdanningsnytt.no/historie-rasisme-samfunnsfag/rasismeundervisning-ma-handle-om-mer-enn-apartheid-og-martin-luther-king-jr/208841>

Smith, P. (1976). *The Historian and Film*. Cambridge University Press.
<https://doi.org/10.1017/CBO9780511896910>

Solhjell, R., Saarikkomäki, E., Haller, M. B., Wästerfors, D., & Kolind, T. (2018). "We are Seen as a Threat": Police Stops of Young Ethnic Minorities in the Nordic Countries. *Critical Criminology*, 1–15. <https://doi.org/10.1007/s10612-018-9408-9>

Steen, R. B. (2017). *Årsrapport 2017* (Årsrapport Nr. 2017). Antirasistisk senter.
<http://antirasistisk.no/wp-content/uploads/2018/10/%C3%85rsrapport-2017.pdf>

Stoddard, J. D., Marcus, A. S., & Hicks, D. (2017). *Teaching difficult history through film*. Routledge.

Søbstad, R. (2019, februar 28). «*The Hate U Give*»: Amerikanske tilstander. fvn.no.
<https://www.fvn.no/kultur/i/zLq6lK/the-hate-u-give-amerikanske-tilstander>

Thomas, A. (2017). *The hate u give*. Gyldendal. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2022011007514

Thyrum, A.-M. (2022, mars 17). *Støre mottok ny rapport om rasisme | UNICEF*. UNICEF.
<http://www.unicef.no/nyheter/barns-rettigheter/store-mottok-ny-rapport-om-rasisme>

Tillman, George jr (Regissør). (2018) *The hate u give*(film) 20th century fox.

Tjora, A. H. (2012). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (2. utg.). Gyldendal akademisk.
https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2020092507516

Tjora, A. H. (2018). *Viten skapt: Kvalitativ analyse og teoriutvikling*. Cappelen Damm akademisk.
[https://www.nb.no/search?q=oaiid:"oai:nb.bibsys.no:999919957997602202"&mediatype=bøker](https://www.nb.no/search?q=oaiid:)

Utdanningsdirektoratet. (2020a). *1.1 Menneskeverdet*. Udir.
<https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/opplaringens-verdigrunnlag/1.1-menneskeverdet/>

Utdanningsdirektoratet. (2020b). *Kompetansemål etter 10. Trinn—Læreplan i samfunnsfag (SAF01-04)*. udir. <https://www.udir.no/lk20/saf01-04/kompetansemaal-og-vurdering/kv147?lang=nob>

Vestmo, B. (2019, februar 28). *The Hate U Give*. NRK P3. <https://p3.no/filmpolitiet/2019/02/the-hate-u-give/>

Vidhammer, S. S. (2020). *Arbeid mot rasisme og diskriminering i skolen* [Universitetet i Oslo]. <https://www.duo.uio.no/handle/10852/79837>

Wagner, D.-A. (2018). Teachers' Use of Film in the History Classroom: A Survey of 19 High School Teachers in Norway. 22-44. <https://uis.brage.unit.no/uis-xmlui/handle/11250/2504477>

Williamson, T. (2021). *Håndbok for unge antirasister* (1. utgave.). Cappelen Damm.

Åse Røthing. (2019). Ubehagets pedagogikk. *FLEKS (Oslo)*, 6(1). <https://doi.org/10.7577/fleks.3309>

Vedlegg #1 – Intervjuguide

Generelt:

- Hvor lenge har du jobbet som lærer og hvilken utdanning har du?
- Hvis du skal forklare rasisme, hvordan ville du forklart det?(eksempel?)
- Hva er dine tanker om rasismeundervisning i Norge?
- Hvordan har du som lærer jobbet med elevene mot rasisme?
- Hva er dine tanker rundt det å snakke om rasisme i klasserommet?
- Hvordan påvirker hvem du er hvordan du underviser om rasisme?

Filmen

- Hva syntes du om filmen *The Hate U Give*? Kunne du tenke deg å bruke den fremover i undervisning?
- Hvilken del av filmen synes du er viktigst å legge vekt på til elevene og hvorfor?
- Hvordan vil du kontekstualisere filmen slik at den er relevant i en norsk kontekst?
- Hvordan ser du på det å bruke film som verktøy i rasismeundervisning? Kan det åpne for nye innfallsvinkler? Hvilke verktøy ville du heller brukt?

Vedlegg #2 – Godkjenning fra SIKT/NSD

04.05.2023, 15:42

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

[Meldeskjema / Masteroppgave](#)
[grunnskolelærerutdanning 5-10](#) / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer Vurderingstype Dato 218615 Standard 29.11.2022

Prosjekttittel
Masteroppgave grunnskolelærerutdanning 5-10

Behandlingsansvarlig institusjon
Universitetet i Stavanger / Fakultet for utdanningsvitenskap og humaniora /
Institutt for grunnskolelærerutdanning, idrett og spesialpedagogikk

Prosjektansvarlig
Linn Normand

Student
Elina Reime

Prosjektperiode
01.12.2022 - 31.08.2023

Kategorier personopplysninger
Alminnelige

Lovlig grunnlag
Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 31.08.2023.

Kommentar

OM VURDERINGEN

Personverntjenester har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personvernregelverket.

Personverntjenester har nå vurdert den planlagte behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at behandlingen er lovlig, hvis den gjennomføres slik den er beskrevet i meldeskjemaet med dialog og vedlegg.

VIKTIG INFORMASJON TIL DEG

Du må lagre, sende og sikre dataene i tråd med retningslinjene til din institusjon. Dette betyr at du må bruke leverandører for spørreskjema, skylagring, videosamtale o.l. som institusjonen din har avtale med. Vi gir generelle råd rundt dette, men det er institusjonens egne retningslinjer for informasjonssikkerhet som gjelder.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til den datoen som er oppgitt i meldeskjemaet.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

Personverntjenester vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til

- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), og dataportabilitet (art. 20).

Personverntjenester vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

Ved bruk av databehandler (spørreskjemaleverandør, skylagring eller videosamtale) må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. Bruk leverandører som din institusjon har avtale med.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av

personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

[https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-](https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema)

[personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema](https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema) Du må vente på svar fra oss før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Personverntjenester vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Vedlegg #3 – Informasjonsskriv til informanter

Vil du delta i forskningsprosjektet ”Rasismeundervisning i skolen med film som utgangspunkt”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å *se på hvordan lærere legger opp rasismeundervisning i skolen*. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med dette forskningsprosjektet er som nevnt å se på hvordan rasismeundervisning legges opp av lærere. For å forklare formålet nærmere så vil studien ta for seg hvordan et utvalg lærere legger opp undervisning om rasisme med utgangspunkt i filmen *The hate u give*, og hvilke tanker som ligger bak denne prosessen, for å kunne vite mer om hva det innebærer å legge opp undervisning om rasisme

Problemstillingen min er foreløpig: Hvordan legger et utvalg lærere opp undervisning om rasisme ved bruk av filmen *The hate u give*.

Forskningsspørsmål:

- Hvilke elementer i filmen velger lærerne å legge vekt på?
- Hvilke tema/elementer fra filmen ønsker lærerne å unngå?
- Hvordan oversetter lærerne situasjonen i filmen som er i en amerikansk kontekst, slik at det kan relateres til situasjoner i Norge og dermed gjør filmen relevant for elevene?
 - Kan filmen åpne for andre diskusjoner om rasisme på en måte som det å bare tavleundervise om rasisme ikke kan? Og på hvilken måte da
 - Hvilke avveininger tar lærerne med tanke på kunnskap om klassen sin?
 - Påvirker hvem læreren er, og hvem elevene er hvordan lærerne underviser om rasisme?
 - Finnes det likheter og ulikheter hos hvordan det ulike lærerne legger opp undervisningen og hva de tenker på? (Med tanke på klassestørrelse, mangfoldet i klassen, tidligere situasjoner)
 - Hva tenker lærerne om å undervise om rasisme? (er det ubehagelig, er de redde for å trå feil, har de nok kunnskap og ressurser)

Dette er en masteroppgave i samfunnsfag ved grunnskolelærerutdanning 5-10 ved universitetet i Stavanger

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Universitetet i Stavanger er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du er blitt spurt om å delta i denne studien fordi du jobber som samfunnsfaglærer på en forholdsvis liten eller stor skole i Rogalandsområdet. Målet er å ha omtrent 6 informanter til dette studiet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet så innebærer det at du skal lage et undervisningsopplegg om rasisme med filmen *The Hate U Give* som utgangspunkt og sende det til meg. Deretter skal jeg intervju deg om tankeprosessen når du lagte undervisningsopplegget og om gjennomførelse av det. De viktigste spørsmålene i intervjuet vil være formet ut fra forskningsspørsmålene nevnt tidligere i dette informasjonsskrivet, i tillegg vil du bli stilt spørsmål generelt om det å undervise om rasisme. Det er usikkert hvor lang tid dette intervjuet vil ta, men jeg regner rundt en time. Intervjuet vil bli tatt lydopptak av for å kunne transkribere samtalen og sørge for at ting blir korrekt brukt i masteroppgaven.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Det er kun jeg og min veileder Linn Anne Margrethe Normand som vil ha tilgang til intervjuet og undervisningsopplegget.

Ditt navn vil ikke bli lagret sammen med lydopptak, undervisningsopplegg eller transkripsjoner, navnet vil erstattes med et nummer, som nummeret samt navnet ditt vil bli lagret i et dokument borte fra de øvrige opplysningene. All informasjon innhentet fra deg vil lagres på en sikker server som er godkjent av universitetet i Stavanger for lagring av datamateriale.

Du vil ikke kunne gjenkjennes i den ferdige oppgaven. Kun det du sier i intervjuet (som ikke innebærer personopplysning om deg, din skole eller dine elever) vil bli publisert. Generell informasjon om størrelsen på skolen, om du er nyutdannet eller erfaren, og hvilken type mangfold klassen din består av vil inngå i oppgaven. Det skal derimot anonymiseres nok til at denne informasjonen kan være hvilken som helst «storby» skole eller «bygde» skole.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes når masteroppgaven er godkjent ca midt til slutten av juni 2023. Lydopptak fra intervju og transkripsjoner vil bli slettet. Den ferdige masteroppgaven vil bli publisert på uis brage, tilgjengelig offentlig.

Etter prosjektslutt vil datamaterialet med dine personopplysninger anonymiseres. Navn og eventuelle andre personopplysninger vil ikke bli lagret sammen med lydopptaket, undervisningsopplegget eller transkripsjonen. Filene vil få et nummer, nummer og navn vil lagres i separat dokument.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitetet i Stavanger har Personverntjenester vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Universitetet i Stavanger ved Linn Anne Margrethe Normand (Linn.normand@uis.no)
- Vårt personvernombud: personvernombud@uis.no

Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- Personverntjenester på epost (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Linn Anne Margrethe Normand
(Forsker/veileder)

Elina Reime
(Student)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [*Rasismeundervisning i skolen med film som utgangspunkt*], og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)